

Zicht op bezuinigingen

Rekenkamer Leeuwarden

Rekenkamer

ZICHT OP BEZUINIGINGEN

Rekenkameronderzoek Leeuwarden naar het bezuinigingspakket en de bezuinigingsmonitor

ONDERZOEKSRAPPORTAGE REKENKAMER LEEUWARDEN

MAART 2013

Colofon

Samenstelling Rekenkamer Leeuwarden
drs. P.L. Polhuis MA (voorzitter)
ir. E. Voorwinde
M.A. Hoekstra
mw. J.E. Rijpma (secretaris)

Telefoon: 058-233 4022

E-mail: rekenkamer@leeuwarden.nl

Website: www.gemeenteraadleeuwarden.nl

Inhoud

1.	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Vraagstelling	1
1.3	Werkwijze en onderzoeksverantwoording	2
2.	Bevindingen op systeemniveau	3
2.1	Toelichting op het bezuinigingspakket: aard, omvang en samenstelling	3
2.2	Totstandkoming bezuinigingspakket	6
2.3	Bestuurlijk-ambtelijke sturing op het totale bezuinigingspakket	9
2.4	Samenspel college en raad op het niveau van het totale bezuinigingspakket	9
2.5	Monitoring en verantwoording aan de raad	11
3.	Bevindingen op maatregelniveau	13
3.1	Vooraf	13
3.2	Maatregel 1: Schrappen stelpost toekomstige tegenvallers	13
3.3	Maatregel 2: Beëindigen aanvullende bijdrage Sociale Werkvoorziening	15
3.4	Maatregel 3: Verhogen opbrengst parkeren	16
3.5	Maatregel 4: Koerswijziging Maatschappelijk Vastgoed	18
3.6	Maatregel 5: Herinrichting WMO	19
3.7	Maatregel 6: Verminderen aantal lantaarnpalen (1.000)	21
3.8	Maatregel 7: Taakstelling bedrijfsvoering (generieke korting)	22
4.	Conclusies en aanbevelingen	25
4.1	Inleiding	25
4.2	Conclusies	25
4.3	Aanbevelingen	27
5.	Reactie van het college en nawoord van de rekenkamer	29
4.1	Reactie van het college van B&W	29
4.2	Nawoord van de Rekenkamer	30

Bijlagen:

- Bijlage 1: normenkader
- Bijlage 2: geïnterviewde personen
- Bijlage 3: overzicht individuele maatregelen
- Bijlage 4: factsheets geselecteerde cases

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Leeuwarden is bezig met een forse bezuinigingsopgave. In het collegeprogramma van april 2010 is een totale bezuinigingsopgave geformuleerd van ongeveer € 14 miljoen, te bereiken in 2014.

De rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar dat bezuinigingspakket. Het onderzoek richt zich op de invulling van de bezuinigingsopgave en de verantwoording daarover. Het gaat in het onderzoek om de mate waarin de bezuinigingsopgave op koers ligt, de wijze van monitoring en bijsturing van de voortgang door het college en de informatievoorziening aan de raad.

1.2 Vraagstelling

De hoofdonderzoeksvraag voor het onderzoek luidt:

“Liggen de voorgenomen bezuinigingen op koers en wordt de gemeenteraad adequaat (tijdig, volledig en juist) geïnformeerd?”

De hoofdvraag wordt beantwoord door een analyse op drie niveaus.

1. Systeemniveau: analyse van de totstandkoming en aansturing van het totaalpakket van bezuinigingsmaatregelen als zodanig;
2. Maatregeleniveau: analyse van de voortgang van een aantal maatregelen (casusselectie);
3. Informatieniveau: analyse van de huidige systematiek van monitoring.

Op systeemniveau gaat het om een analyse van het totaalpakket bezuinigingsmaatregelen als zodanig, waarbij de nadruk met name wordt gelegd bij de totstandkoming en de sturing en beheersing van de bezuinigingsoperatie. De analyse op maatregeleniveau richt zich op de voortgang van een aantal geselecteerde maatregelen. Voor de analyse op maatregeleniveau zijn zeven onderdelen van het bezuinigingspakket geselecteerd die als cases fungeren. Op het niveau van het totale pakket en de geselecteerde maatregelen wordt een analyse gepleegd op informatieniveau. Daarbij gaat het om een analyse van de huidige systematiek van monitoring door het college ten behoeve van de raad. Voor deze verschillende niveaus zijn de volgende deelvragen geformuleerd.

1. <i>Analyse op systeemniveau van het totaalpakket bezuinigingsmaatregelen.</i> • Waar bestaat het bezuinigingspakket uit?• Hoe is het bezuinigingspakket tot stand gekomen?• Samenspel tussen college en raad (opzet en werking): ○ Welke afspraken heeft het college met de raad gemaakt om te sturen op realisatie van het bezuinigingspakket?○ Welke kaders heeft de raad meegegeven?○ Welke afspraken hebben college en raad gemaakt over risicomanagement, informatievoorziening en monitoring (spelregels)?• Is het college ‘in control’?• Wordt de raad adequaat geïnformeerd op het niveau van het totale bezuinigingspakket?2. <i>Analyse van de voortgang van een aantal nader te selecteren maatregelen.</i> • Wat is de stand van zaken van de realisatie van de betreffende bezuiniging? ○ Hoe verhoudt zich de realisatie met de oorspronkelijke planning?

- Ligt de bezuiniging op schema (in termen van tijd, geld, organisatie, beleidsresultaat)?
 - Wordt voldoende rekening gehouden met nieuwe ontwikkelingen?
 - Wat zijn de mogelijke risico's en onbedoelde effecten van de bezuiniging? Zijn deze in beeld?
 - Zijn de gerealiseerde bezuinigingen aan te merken als werkelijke kostenbesparingen? Wat is incidenteel en wat is structureel? En is de onderbouwing van de bezuiniging realistisch?
 - Wordt de raad adequaat geïnformeerd op het niveau van de onderzochte bezuinigingsmaatregel?
3. *Analyse van de huidige systematiek van monitoring.*
- Hoe komt de gebruikte monitoringsinformatie tot stand?
 - Is de kwaliteit van de monitoringsinformatie adequaat (realistisch, tijdig, volledig en juist)?
 - Stelt het de Raad in staat om haar rol goed te kunnen spelen?
 - Zo niet, wat ontbreekt en op welke punten moet de informatie aangevuld worden?

1.3 Werkwijze en onderzoeksverantwoording

Wij zijn begonnen met het opstellen van een toetsingskader (zie bijlage 1) als meetlat voor het wegen van de bevindingen. Vervolgens is een selectie gemaakt van zeven te onderzoeken bezuinigingsmaatregelen. Per onderzochte maatregel is een factsheet¹ opgesteld, die als bijlage bij het rapport is bijgevoegd.

Wij hebben voor het onderzoek diverse personen geïnterviewd. Naast gesprekken met ambtelijk en bestuurlijk betrokkenen hebben we in drie groepsbijeenkomsten vertegenwoordigers van de raadsfracties gesproken. Daarnaast hebben we de (beeld)verslagen van de relevante raadsbijeenkomsten geanalyseerd en hebben we diverse sturingsdocumenten en besluitvormingsdocumenten van het college geanalyseerd (zie bijlage 2).

De factsheets zijn tussentijds ter controle aan de accounthouders voorgelegd om feitelijke onjuistheden en onvolkomenheden te voorkomen. Het gehele rapport is aangeboden voor een ambtelijke check op juistheid, waarna het is aangeboden voor een bestuurlijke reactie aan het College van B&W. De reactie van het College en ons nawoord treft u aan in hoofdstuk 5.

Het veldwerk is uitgevoerd door de heren drs. C.T Sengers, M. Benard MSc en M. Jacobs MSc, allen verbonden aan Lysias Advies te Amersfoort.

¹ Factsheets zijn opgenomen in bijlage 4.

2. Bevindingen op systeemniveau

In dit hoofdstuk geven we onze bevindingen op systeemniveau weer. We gaan achtereenvolgens in op:

- Toelichting op het bezuinigingspakket
- De totstandkoming van het bezuinigingspakket
- Bestuurlijk-ambtelijke sturing
- Samenspel tussen college en raad
- Monitoring en verantwoording aan de raad.

2.1 Toelichting op het bezuinigingspakket: aard, omvang en samenstelling

Vorbereiding op financiële ruimte in 2014

In het collegeprogramma 'Doorpakken in nieuwe tijden' is aangegeven dat er stevige bezuinigingen worden verwacht bij het Rijk, die niet zonder gevolgen blijven voor het gemeentefonds voor Leeuwarden. Ten tijde van het opstellen van het coalitieakkoord werd een structurele daling van de uitkering uit het gemeentefonds voor Leeuwarden voorzien van 20 miljoen.

Om de gevolgen van de rijksbezuinigingen op te kunnen vangen, meenden de collegepartijen dat een structureel begrotingsoverschot van € 12 miljoen nodig is in 2014. Om ruimte te creëren voor een aantal intensiveringen (in totaal € 2 miljoen) was een bezuinigingspakket nodig van in totaal ongeveer € 14 miljoen structureel². De gemeente heeft een begrotingstotaal van ca. € 390 miljoen, waarvan indicatief € 155 miljoen beïnvloedbaar budget is³. Het bezuinigingspakket betreft dus ongeveer 9% van de beïnvloedbare begroting van de gemeente Leeuwarden.

Een pakket met 49 diverse maatregelen

Het bezuinigingspakket maakt integraal onderdeel uit van het collegeprogramma en bestaat uit 49 maatregelen die zijn verdeeld in vier typen maatregelen:

- Inkomstenverhogende maatregelen (6)
- Technische maatregelen (5)
- Bedrijfsvoeringsmaatregelen (3)
- Beleidsmaatregelen (35):
 - *Woonklimaat* (15)
 - *Zorgklimaat* (13)
 - *Economisch klimaat* (7).

Een overzicht van de individuele maatregelen is opgenomen in bijlage 3.

In het meerjarenoverzicht bij het collegeprogramma is de volgende verdeling gemaakt in besparingen⁴ per type maatregel (*€ 1.000).

² De totale bezuinigingsopgave is eigenlijk € 17,4 miljoen, namelijk: € 14 miljoen in deze collegeperiode plus het buiten de collegeperiode vallende deel van de taakstelling op bedrijfsvoering van € 3,4 miljoen.

³ Cijfers afkomstig van concerncontroller. Het verschil tussen het begrotingstotaal en het beïnvloedbaar budget wordt verklaard door specifieke uitkeringen (112 miljoen), uitgaven waartegenover inkomsten staan (80 miljoen) en nog een aantal kleinere posten waardoor niet het volledige bedrag vrij ter beschikking is. Cijfers hebben betrekking op de begroting 2011.

⁴ Kostenverlaging of inkomstenverhoging

Maatregel	2011	2012	2013	2014	Totaal	Totaal %
Inkomstenverhoging	1.210	31	31	532	1.804	13 %
Technisch	1.341	787	515	516	3.159	22 %
Bedrijfsvoering ca.	100	1.040	1.000	1.138	3.278	23 %
Woonklimaat	715	85	1.538	20	2.358	17 %
Zorgklimaat	434	1.073	1.489	0	2.996	21 %
Economisch klimaat	352	55	180	68	655	5 %
Totaal	4.152	3.071	4.753	2.274	14.250	100%
Als % van totaal in 2014	29%	22%	33%	16%	100%	

Tabel 1: type maatregelen en omvang (volgens de eerste monitor eind 2010)

Het bezuinigingspakket is divers van samenstelling; zowel qua aard als omvang van de individuele maatregelen. Het gemiddelde bedrag per maatregel bedraagt € 290.000. De top vijf maatregelen (maatregelen met het grootste financiële effect) dragen voor ongeveer 60% bij aan de financiële taakstelling. Dat zijn:

Verhoging rioolbelasting:	€ 1,0 miljoen
Schrappen stelpost toekomstige tegenvallers:	€ 1,8 miljoen
Taakstelling bedrijfsvoering:	€ 3,0 miljoen
Hervormen kunst- en cultuureducatie:	€ 1,4 miljoen
Herinrichting WMO:	€ 1,1 miljoen
Totaal:	€ 8,3 miljoen

De grootste maatregel is de taakstelling bedrijfsvoering. In deze collegeperiode wordt € 3 miljoen⁵ structureel bezuinigd. In het collegeprogramma wordt aangegeven dat in de periode 2015-2017 nogmaals € 3,4 miljoen wordt bezuinigd⁶, waardoor het totaal uitkomt op € 6,4 miljoen euro in 7 jaar. De kleinste maatregelen zijn de beëindiging bespelen carillon en beëindigen anti-discriminatieprijs (beiden € 10.000).

Wisselend politiek-bestuurlijk belang

Niet alle maatregelen uit het bezuinigingspakket zijn politiek-bestuurlijk van even groot belang. Technische maatregelen, bedrijfsvoeringsmaatregelen en de meeste inkomstenverhogende maatregelen spelen een kleine rol in het politiek bestuurlijke debat. Binnen de beleidsmaatregelen ligt de nadruk in het politiek-bestuurlijke debat in Leeuwarden op de volgende maatregelen:

- Hervorming kunst- en cultuureducatie (Parnas)
- Herinrichting WMO
- Koerswijziging maatschappelijk vastgoed
- Beëindigen aanvullende bijdrage SW
- Slimmere methode onkruidbestrijding.

Wijzigingen in het pakket

Op hoofdlijnen is het huidige bezuinigingspakket (in de monitor bij de Turap 2012) hetzelfde als het oorspronkelijke pakket in het collegeprogramma. Op een aantal punten is de inzet gewijzigd.

⁵ Dit bedrag is in 2010 gewijzigd naar € 3,12 miljoen (zie onderdeel 'wijzigingen in het pakket in deze paragraaf; versoering HCL en verlagen beheerskosten Kunstbezit).

⁶ Dit bedrag is in 2010 gewijzigd naar € 3,485 miljoen (zie onderdeel 'wijzigingen in het pakket in deze paragraaf; integratie MCC in MFC).

De belangrijkste wijzigingen zijn:

- De maatregel 'Hervormen kunst- en cultuureducatie (Parnas)' beoogde een structurele besparing van € 1,4 miljoen in 2013. De taakstelling voor deze maatregel is bij raadsbesluit van 30 januari 2012 verlaagd met € 250.000 tot € 1,150 miljoen euro. Dit besluit leidt structureel tot een lagere besparing van € 250.000.
- De maatregel 'Balanssanering deel 2' beoogde een structurele besparing van € 272.000 vanaf 2012. Deze maatregel is teruggedraaid in verband met de zwakke positie van het weerstandsvermogen van de gemeente en is verwerkt in de financiële positie van de gemeente 2012-2015. Dit besluit leidt tot structureel tot een lagere besparing van € 272.000.
- De maatregel 'Verlagen subsidie Mercurius' beoogt een structurele besparing van € 44.000 (stapsgewijs te realiseren tot 2014). Deze fasering van deze taakstelling is gewijzigd van 4/10/10/10/10 (van 2011 t/m 2015) naar 16/8/20 (van 2012 t/m 2014).
- De maatregel 'Invoeren roerend zaakbelasting' (€ 80.000) is vervangen door de maatregelen 'Precarioheffing woonschepen en OZB woonwagens' (€ 41.000) en 'Aanscherping invorderingsbeleid OZB' (€ 39.000). De structurele besparing blijft gelijk.
- De maatregel 'Versobering Historisch Centrum Leeuwarden (HCL)' beoogde een structurele besparing van € 128.000 vanaf 2013. De taakstelling voor deze maatregel is verlaagd tot € 48.000 vanaf 2013. De resterende taakstelling van € 80.000 is vervangen door een extra besparing binnen de maatregel 'Taakstelling bedrijfsvoering (generieke korting)' in hetzelfde jaar. De structurele besparing blijft gelijk.
- De maatregel 'Verlagen kosten beheer Kunstbezit' beoogde een structurele besparing van € 40.000 vanaf 2011. De taakstelling voor deze maatregel is vervangen door een extra besparing binnen de maatregel 'Taakstelling bedrijfsvoering (generieke korting)' in 2011. De structurele besparing blijft gelijk.
- De maatregel 'Beëindiging aanvullende bijdrage SW' (€ 493.000 in 2013) is doorgeschoven naar 2014 (en wordt als incidentele tegenvaller verantwoord in 2013). De verwachte structurele besparing blijft gelijk, maar is onzeker.
- De maatregel 'Kostenbesparing herinrichting WMO' beoogde een structurele besparing van € 1,120 miljoen euro (€ 560.000 in 2012 en 2013). Daarmee zou de WMO kostendekkend worden uitgevoerd. In 2010 (na totstandkoming van het collegeprogramma) bleek dat het verwachte tekort op de WMO € 3,5 miljoen euro per jaar was in plaats van € 1,12 miljoen. De taakstelling is derhalve verhoogd naar € 3,5 miljoen om de uitvoering van de WMO kostendekkend te houden. Deze extra besparing is noodzakelijk om de financiële ruimte in de begroting in 2014 op peil te houden.
- De maatregel 'Integratie Multicultureel Centrum (MCC) in Multifunctioneel Centrum (MFC)' beoogde een structurele besparing van € 85.000 vanaf 2013. Deze maatregel is vervangen door een extra besparing binnen de maatregel 'Taakstelling bedrijfsvoering (generieke korting)' voor hetzelfde bedrag (in 2015). Het uitstel van 2 jaar wordt geheel gedekt door de inzet van (incidentele) frictiemiddelen. De verwachte structurele besparing blijft gelijk, maar wordt later ingevuld.
- De maatregel 'Slimmere methode onkruidbestrijding' beoogde een structurele besparing van € 150.000 in 2011. Deze maatregel is uitgesteld naar 2012 en als incidentele tegenvaller verwerkt in 2011. De verwachte structurele besparing blijft gelijk, maar wordt later ingevuld.

Het effect van de wijzigingen is dat het bezuinigingspakket wordt verlaagd met € 522.000 (Balanssanering 2 en Parnas) en dat een aantal maatregelen later worden gerealiseerd (verantwoord als incidentele tegenvaller) en voor een groot deel ingevuld als extra besparing op de bedrijfskosten. De temporisering van de maatregelen leidt tot de volgende incidentele tegenvallers die zijn verwerkt in de financiële positie van de gemeente:

Maatregel	Verwerkt als Incidentele tegenvaller
Uitstellen maatregel onkruidbestrijding van 2011 naar 2012	€ 150.000 (2011)
Uitstellen beëindigen bijdrage SW van 2013 naar 2014	€ 493.000 (2013)

Realisatie bezuinigingen in 2011 en 2012 (voorlopige cijfers)

In 2011 is volgens opgave van de gemeente een bezuiniging gerealiseerd van € 3,998 miljoen. Dat is € 154.000 minder dan de opgave uit het collegeakkoord (zie tabel 1). Het verschil wordt verklaard door:

Maatregel	Bedrag
Uitstellen maatregel onkruidbestrijding van 2011 naar 2012	-/- € 150.000
Wijziging fasering verlaging subsidie Mercurius	-/- € 4.000
Totaal minder bezuinigd	-/- € 154.000

In 2012 is de taakstelling een structurele besparing van € 3,071 miljoen (zie tabel 1). De realisatiecijfers over 2012 zijn nog niet definitief bekend en moeten blijken uit de jaarrekening. Voorlopige cijfers laten zien dat in 2012 € 266.000 minder bezuinigd wordt dan de opgave uit het collegeakkoord. De lagere besparing wordt veroorzaakt door de geschrapte maatregel 'Balanssanering 2' (structureel effect) en de hogere bezuiniging van de verlaging van de subsidie Mercurius in 2012.

Maatregel	Bedrag
Realisatie hogere jaarschijf verlaging subsidie Mercurius	+ € 6.000
Schrappen maatregel Balanssanering 2	-/- € 272.000
Totaal	-/- € 266.000

2.2 Totstandkoming bezuinigingspakket

Ambtelijke voorbereiding

Voorafgaand aan de gemeenteraadsverkiezingen in 2010 heeft het ambtelijke apparaat onder leiding van de gemeentesecretaris de notitie 'Brede doorlichting en voorstellen en scenario's voor bezuinigingen' (maart 2010) geschreven. Dat document (het 'Krimrapport' genoemd) beschrijft voorstellen en scenario's om in te spelen op de toekomstige bezuinigingen (uitgaande van de situatie in 2010). Dit heeft betrekking op de verwachte bezuinigingen op het Gemeentefonds. De kortingen op de zogenaamde doeluitkeringen/decentralisatie-uitkeringen zijn nog niet meegenomen. Het was namelijk nog niet bekend hoe hoog de bezuinigingen hierop zouden zijn op dat moment.

Ondanks dat nog veel onduidelijk was, adviseerde de gemeentesecretaris in het rapport om in het Collegeprogramma uit te gaan van een situatie van (financiële) krimp. In de rapportage zijn denkrichtingen en voorstellen opgenomen die een bijdrage kunnen leveren aan een gezonde financiële situatie van de gemeente bij teruglopende bijdragen vanuit het rijk.

In het rapport worden drie denkrichtingen in het kader van bezuinigingen verkend:

- Efficiencyverhoging en/of versoberingmaatregelen in de primaire en ondersteunende processen. Dit leidt tot een bezuiniging op personeel en overige middelen binnen de gemeentelijke organisatie.
- Beleidskeuzes: door de politiek moeten keuzes gemaakt worden om bepaalde onderdelen van het gemeentelijk beleid te verminderen, te beëindigen en/of uit te besteden.
- Opbrengsten verhogen: het verhogen van de tarieven van de gemeentelijke heffingen naar kostendekkend niveau, het doorvoeren van een algemene belastingverhoging dan wel het vragen van een (hogere) eigen bijdrage van de afnemers van de gemeentelijke producten.

Tevens is een eerste verkenning van mogelijke besparingen opgenomen. Het rapport stelt voor om de voorstellen mee te nemen bij de voorbereiding van het nieuwe Collegeprogramma en hier tevens een prioriteitstelling aan te verbinden. Ook adviseerde het rapport terughoudend om te gaan met het doen van nieuwe investeringen of het starten van tijdelijke activiteiten.

Bij de zoektocht naar maatregelen legt de gemeentesecretaris het college een redeneerlijn voor die bij het maken van keuzes in het bezuinigingspakket gehanteerd kan worden (zie onderstaand kader):

'Keuzes maken is moeilijk maar wel de kern van het politieke bedrijf. Ik wil u de redeneerlijnen en overwegingen meegeven die gebruikt zijn voor het maken van de scenario's. Het is onvermijdelijk dat in die redeneerlijnen politiek-bestuurlijke noties verwerkt zitten. Maar door ze expliciet onder uw aandacht te brengen kunt u de voorgestelde bezuinigingen wellicht beter op hun waarde schatten en betrekken in uw politieke afwegingen over de bezuinigingen.'

De belangrijkste redeneerlijn is:

1. 'Van generiek naar specifiek'

Achtergrond van deze redeneerlijn is dat het in onze verzorgingsstaat, ondanks een toegenomen welvaartsniveau, steeds moeilijker is de kwetsbaarste doelgroepen te bereiken. Kenmerkend voor de verzorgingsstaat is dat de overheid een aantal basisvoorzieningen garandeert die voor iedereen toegankelijk zijn. Voorzieningen zijn generiek toegankelijk. Resultaat daarvan is echter dat niet alleen degenen die behoefte hebben aan voorzieningen ervan profiteren maar ook mensen die eigenlijk best zonder kunnen. De generieke aanpak leidt zo tot een continue uitbreiding van voorzieningen. Wanneer er vervolgens generiek bezuinigd wordt heeft dit als resultaat dat juist die groepen, die de voorzieningen echt nodig hebben, niet genoeg hebben aan wat er rest aan voorzieningen. Deze redeneerlijn gaat niet alleen op voor het sociale domein maar kan ook toegepast worden op de overige domeinen. Ter illustratie: binnen bouwtoezicht kan onderscheid gemaakt worden tussen risicovolle en minder risicovolle bouwwerken waarbij in het laatste geval de controle aanzienlijk kan worden teruggebracht.

Naast het meer specifiek maken van beleid wil ik u de volgende overwegingen meegeven:

2. Betrekken van de samenleving en ontlasten overheid

De druk op de overheid om in te grijpen in de samenleving is groot en neemt nog steeds toe. Het resultaat is een overheid die in steeds meer vermeende gaten springt omdat de sociale omgeving hierin niet voorziet. Als gevolg daarvan pakt die sociale omgeving ook steeds minder haar verantwoordelijkheid op omdat zij erop vertrouwt dat de overheid dit wel doet. Een zichzelf versterkend proces dus. Het doorbreken hiervan betekent dat de overheid meer verantwoordelijkheid bij de burger moet leggen en daarmee de burger in een positie brengt waarin ze die verantwoordelijkheid ook moet nemen: de burger, dat bent u zelf. Anderzijds betekent het ook dat de overheid los moet laten: overbodige en betuttelende regels afschaffen.

De overheid kan door meer ruimte te maken voor civil society en particulier initiatief een dubbele doelstelling halen: besparen en betrokkenheid stimuleren.

3. Meer eigen verantwoordelijkheid of bevorderen zelfredzaamheid

Meer eigen verantwoordelijkheid stimuleren betekent dat het primaat wordt gelegd bij de burger en zijn verbanden. De burger beslist, samen met andere burgers, wat hij privaat wil regelen en waar hij de voorkeur geeft aan publieke arrangementen die opgezet en gefinancierd worden door de overheid. Hierbij zit ook een overlap met de redenering 'van generiek naar specifiek'. Immers voorzieningen die niet meer voor iedereen (gratis) aangeboden worden kunnen wel privaat geëxploiteerd worden.

Uitgangspunt is dat mensen de regie nemen over hun eigen leven. De niet zelfredzame burgers worden in deze opvatting maximaal ondersteund bij eigen regievoering.'

In totaal is sprake van de volgende besparingsmogelijkheden in het rapport:

- Ambtelijk apparaat: € 6,5 miljoen
- Financieel technische maatregelen: € 3,1 miljoen
- Beleidsscenario's: € 7,5 miljoen
- Verhoging inkomsten: € 2,4 miljoen
- Totaal: € 19,5 miljoen

Het rapport gaat bij de verschillende thema's in op verschillende belangrijke trends en grote dilemma's. Daarbij wordt een overweging gegeven van de huidige ontwikkelingen binnen het thema en op welke punten een bezuiniging plaats kan vinden, een efficiencyverbetering kan worden doorgevoerd of, en op welke wijze, meer opbrengsten kunnen worden behaald.

Het collegeprogramma

Direct na de verkiezingen in 2010 is er een constituerende raadsvergadering geweest waarin de nieuwe raad een algemene beschouwing heeft gegeven op de komende periode. Wij nemen aan dat deze algemene beschouwingen input hebben opgeleverd voor de collegeonderhandelingen.

Tijdens de onderhandelingen voorafgaand aan de collegevorming in april 2010 is met de coalitiepartijen afgesproken dat de bezuinigingen al zo concreet mogelijk zouden worden ingevuld in het collegeprogramma. Het pakket aan maatregelen maakt daarmee integraal onderdeel uit van het collegeprogramma. De bezuinigingsmaatregelen zijn door de beoogde coalitiepartijen overeengekomen, voorafgaand aan de portefeuilleverdeling. Daarmee werd de discussie over bezuinigingen meer een gezamenlijk proces.

De denkrichtingen in het ambtelijk rapport worden door het collegeprogramma grotendeels bevestigd. Het college geeft in het collegeprogramma aan dat de komende jaren bezuinigd gaat worden op beleid en de eigen organisatie. Daarbij wordt een lichte verhoging van de inkomsten uit heffingen niet uitgesloten. De gemeente zal minder inzetten op algemeen beleid, maar per domein steeds haar eigen rol kiezen. Algemene maatregelen maken plaats voor maatwerk. Eveneens wordt bij het bepalen van de rol van de gemeente in toenemende mate uitgegaan van de eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van burgers.

Met het bezuinigingspakket in het collegeprogramma neemt het college in financiële zin een voorschot op de financiële krimp die wordt verwacht. In totaal is er een bezuinigingspakket overeengekomen van ongeveer € 14 miljoen.

Het bezuinigingspakket is er op gericht om gedurende deze collegeperiode € 12 miljoen budgettaire ruimte te creëren in de begroting in 2014 ter dekking van verwachte toekomstige tegenvallers vanaf dat jaar. Daarnaast wordt voor extra investeringen € 2 miljoen aan middelen vrijgemaakt.

2.3 Bestuurlijk-ambtelijke sturing op het totale bezuinigingspakket

In april 2010 heeft de directieraad in opdracht van het college een ambtelijke adviesgroep (met medewerkers uit de concernstaf) ingericht rond de uitvoering van het collegeprogramma (de adviesgroep 'Doorpakken'). De Adviesgroep heeft de volgende opdracht meegekregen:

1. Monitoren en bewaken; het - in financiële zin - volgen van de bezuinigingen en het signaleren van mogelijke knelpunten aan de hand van een eenvoudige monitor.
2. Communicatie; inspanningen gericht op het opstellen van communicatieboodschappen die door het bestuur kunnen worden gebracht bij het presenteren en toelichten van de verschillende ambities van het collegeprogramma, inclusief de voorgenomen bezuinigingen. Het betreft ook de interne communicatie naar management en medewerkers.
3. Managementondersteuning; wat hebben managers nodig om de bezuinigingen en te realiseren opgaven uit te voeren.

De adviesgroep hanteert de volgende uitgangspunten:

1. Het lijnmanagement is verantwoordelijk voor de uitvoering van het collegeprogramma, de adviesgroep ondersteunt waar mogelijk.
2. Er wordt zo veel mogelijk aangesloten bij bestaande processen en verantwoordingslijnen (reguliere P&C cyclus).

De kern van de ambtelijke sturing op de bezuinigingen in Leeuwarden is dat vanuit duidelijke kaders voor de realisatie van de bezuinigingen per maatregel wordt gezien welke structuur en sturing nodig was en is. Beleidsinhoudelijke opgaven, zoals Onkruidbestrijding, Parnas, Maatschappelijk Vastgoed zijn/worden vooral politiek/bestuurlijk aangestuurd vanuit college en raad. Voor de bedrijfsvoeringsmaatregelen geldt dat – gegeven de opgelegde bedragen - ruimte is geboden voor de verdere invulling van de taakstelling aan het lijnmanagement. Alleen voor de sturing op de bezuinigingen Parnas is een afzonderlijke projectorganisatie ingericht. Voor de realisatie van de overige maatregelen is de staande lijnorganisatie verantwoordelijk.

Sturing door het college op het niveau van het totale bezuinigingspakket vindt primair plaats in portefeuillehouderoverleg Krimp (met de wethouders financiën en bedrijfsvoering en het hoofd concernstaf en de concerncontroller) dat tot 2012 maandelijks plaatsvond. Inmiddels is de frequentie teruggebracht tot eens per 6 weken. Opvallend genoeg worden er geen verslagen gemaakt van deze overleggen.

2.4 Samenspel college en raad op het niveau van het totale bezuinigingspakket

Het samenspel tussen college en raad op het niveau van het totale bezuinigingspakket speelt zich af op een aantal duidelijk te markeren momenten:

- De eerste raadsbijeenkomst op 28 april 2010
- Begrotingsraad 8 en 10 november 2010
- Turaps eind 2011 en eind 2012
- Midterm Review (MTR) februari 2012.

Raad 28 april 2010

Het college heeft op 28 april 2010 het collegeprogramma aangeboden aan de nieuwe raad (geïnstalleerd op 11 maart 2010). In die raadsvergadering heeft geen fundamentele inhoudelijke discussie over het collegeprogramma of het bezuinigingspakket plaatsgevonden. Er zijn geen moties of amendementen ingediend. De raad heeft het collegeprogramma niet vastgesteld en de raad heeft geen (financiële-, inhoudelijke- of procesmatige) kaders gesteld voor het bezuinigingspakket in de betreffende bijeenkomst. Ook zijn er op 8 april 2010 tussen college en raad geen afspraken gemaakt over risicomanagement, informatievoorziening en monitoring van het bezuinigingspakket.

Raad 8 en 10 november 2010

De eerstvolgende keer dat de raad heeft gesproken over het bezuinigingspakket (als onderdeel van het collegeprogramma) was tijdens de begrotingsraad in november 2011. De collegevoorstellen uit het collegeprogramma zijn integraal verwerkt in de begroting 2011 en het meerjarenperspectief. Door het vaststellen van de begroting in de begrotingsraad stelt de raad financiële kaders voor de gehele begroting en daarmee ook voor het bezuinigingspakket van ongeveer € 14 miljoen.

Uit onze analyse van de (beeld)verslagen van de integrale commissie van 11 oktober 2010 en de raadsvergaderingen van 8 en 10 november 2010 (begrotingsraad) en de ingediende moties en amendementen blijkt dat de raad niet gesproken heeft over het bezuinigingspakket als 'entiteit'; de raad legt in de bespreking in de begrotingsraad de nadruk op de totale begroting en individuele maatregelen, niet zo zeer op het niveau van het totale bezuinigingspakket.

Er zijn in de raadsvergaderingen van 8 en 10 november 2010 ruim 40 moties/amendementen ingediend, waarvan er ongeveer 10 betrekking hebben op een van de maatregelen uit het bezuinigingspakket. Daarvan zijn er vier aangenomen:

- Intrekken van het invoeren roerend zaakbelasting (€ 80.000) en vervangen door precarioheffing woonschepen en OZB woonwagens en aanscherping invorderingsbeleid OZB (voor hetzelfde bedrag).
- Alternatieve financiering cultureel vastgoed
- Onderzoek energieverbruik cultureel vastgoed
- Onkruidbeheer.

In een klein aantal moties/amendementen is terug te vinden dat de Raad op de hoogte gehouden wil worden (maar niet expliciet en integraal over het gehele pakket). De raad heeft geen eisen gesteld aan de wijze waarop de raad door het college op de hoogte wenst te worden gehouden over de realisatie van het bezuinigingspakket en risicomanagement.

Informatiemomenten bezuinigingspakket aan de raad (Turaps)

Er zijn tussen raad en college geen expliciete afspraken gemaakt over de wijze en frequentie van informatievoorziening over het bezuinigingspakket. Er is voor gekozen om de informatievoorziening over het bezuinigingspakket aan te laten sluiten bij de reguliere P&C cyclus van de gemeente. Die keuze is geen onderwerp geweest van discussie tussen raad en college, maar sluit aan bij de gebruikelijke werkwijze in Leeuwarden. In de praktijk betekent dit dat de raad over de voortgang en stand van zaken van het bezuinigingspakket wordt geïnformeerd bij de Turap en in de jaarrekening. De Turaps en de jaarrekeningen zijn voorzien van een monitor (de 'Monitor bezuinigingen collegeprogramma 2011-2014'), waarin de stand van zaken voor de verschillende maatregelen uit het bezuinigingspakket wordt weergegeven.

Uit de (beeld)verslagen van de raadsvergaderingen blijkt dat deze monitor door de raad niet als kapstok voor discussie over het maatregelenpakket met het college wordt gebruikt. We komen in het vervolg van dit rapport nog terug op de inhoud van deze monitor.

Midterm review 2012

In de Midterm Review (MTR) 2012 maakt het college na twee jaar uitvoering van het collegeprogramma 'Doorpakken in Nieuwe tijden' de balans op. Geconcludeerd wordt dat de uitvoering van het collegeprogramma op schema ligt en dat het totale bezuinigingspakket als reëel en haalbaar kan worden beschouwd. In de MTR wordt kort ingegaan op een aantal onzekerheden (realisatie bezuiniging Sociale Werkvoorziening) en niet te realiseren bezuinigingen (deel van omvorming cultuureducatie en niet volledig doorvoeren balanssanering). Er wordt uitgebreider stilgestaan bij de taakstelling bedrijfsvoering. Voor een uitgebreidere toelichting daarop verwijzen wij naar de behandeling van de casus 'bedrijfsvoering' in het volgende hoofdstuk (en de factsheet 'bedrijfsvoering' in de bijlage).

2.5 Monitoring en verantwoording aan de raad

De essentie van de monitor

De raad wordt door middel van de monitor 'bezuinigingen collegeprogramma 2011-2014' geïnformeerd over de voortgang van de maatregelen in het totale bezuinigingspakket. Deze monitor is tot stand gekomen in opdracht van het college en bouwt voort op eerdere ervaringen van de gemeente met het monitoren van maatregelen. De raad heeft zelf niet aangegeven over welke informatie de raad wenst te beschikken over het bezuinigingspakket.

Het is een financiële monitor, waarvan het beheer bij de concerncontroller van de gemeente ligt. De raad is over de stand van zaken van het bezuinigingspakket geïnformeerd in monitors bij de begroting 2011, de Turap 2011 en 2012, de MTR van begin 2012 en in de jaarrekeningen. Naast deze informatie in de monitor wordt de raad in documenten uit de reguliere P&C cyclus (begroting en jaarrekening) geïnformeerd over individuele maatregelen (zoals prestatie-indicatoren, ontwikkelingen, beleidswijzigingen en dergelijke).

De monitor geeft per maatregel de volgende informatie:

- Omschrijving van de maatregel
- Oorspronkelijke (en eventueel gewijzigd) bedrag
- Oorspronkelijke ingangsdatum en planning (en eventueel gewijzigde ingangsdatum en gewijzigde planning)
- De status van de voortgang in kleurcodering:
 - Groen: uitvoering volgens plan (geen/laag risico)
 - Oranje: extra aandacht vereist. Omvangrijke, complexe opgave; onzekere variabelen; grote maatschappelijke, politieke of organisatorische impact
 - Rood: bezuinigingsbedrag neerwaarts bijgesteld
 - Zwart: voorstel afgevoerd (in combinatie met opvoeren alternatief voorstel)
- Toelichtende tekst over de stand van zaken van de maatregel.

De maatregelen in de monitor zijn gesorteerd op type maatregel (zie tabel 1, paragraaf 2.1).

Wij hebben de informatie uit de monitors geanalyseerd vanuit de informatiebehoefte van de raad. De belangrijkste bevindingen zijn:

- De monitors geven overzichtelijk en duidelijk (aan de hand van kleurencodes) inzicht in de stand van zaken van de bezuinigingen.
- Er wordt in de monitor geen onderscheid gemaakt in omvang en belang van de verschillende maatregelen; er vindt dus geen weging van de maatregelen plaats in de monitor.
- Er wordt in de monitor geen duidelijk onderscheid gemaakt tussen maatregelen in uitvoering en maatregelen die al zijn geëffectueerd.
- Alle monitors (2010 – 2012) laten alle maatregelen zien, ook als ze in een voorgaand jaar al gerealiseerd zijn.
- De monitors geven geen zicht op de totale financiële opgave per jaar, de realisatie van de totale bezuinigingen per jaarschijf en afwijkingen tussen opgave en realisatie en toelichting van de afwijking tussen opgave en realisatie
- De toelichtende tekst van de monitors reflecteert vaak niet de informatie die al wel bij de raad beschikbaar is. De toelichtende tekst wordt aangeleverd door de (concern)controller(s). Accounthouders zijn niet altijd op de hoogte van de toelichtende tekst.
- De monitors geven alleen zicht op de verwachte structurele bezuiniging, niet op de inzet van incidentele frictiemiddelen (zoals de inzet van 80% frictiemiddelen bij taakstelling bedrijfsvoering, incidentele middelen WMO en incidentele tegenvallers zoals bij de maatregelen 'beëindiging aanvullende bijdrage SW' en 'Onkruidbestrijding'). De inzet van incidentele frictiemiddelen of de verantwoording van incidentele tegenvallers is wel af te leiden uit de informatie uit de begroting en jaarrekening, maar is niet gebundeld en integraal af te leiden uit de monitor.

3. Bevindingen op maatregelniveau

3.1 Vooraf

In dit hoofdstuk geven we onze bevindingen weer voor geselecteerde maatregelen. De maatregelen zijn geselecteerd op basis van de volgende criteria:

- Substantie van de maatregel (in financiële zin)
- Evenwichtige verdeling tussen de verschillende onderdelen van het bezuinigingspakket (inkomstenverhogende maatregelen, technische maatregelen, bedrijfsvoeringsmaatregelen, beleidsmaatregelen)
- Voldoende maatregelen met een beleidsmatig karakter
- Maatregelen met aanzienlijke gevolgen voor de organisatie.

Op basis van deze criteria zijn de volgende zeven maatregelen geselecteerd voor het onderzoek:

1. Schrappen stelpost toekomstige tegenvallers
2. Beëindigen aanvullende bijdrage Sociale Werkvoorziening
3. Verhogen opbrengst parkeren
4. Koerswijziging Maatschappelijk Vastgoed
5. Herinrichting WMO
6. Vermindering aantal lantaarnpalen (1.000)
7. Taakstelling bedrijfsvoering (generieke opgave).

Per maatregel gaan we in op de volgende onderwerpen:

1. De kern van de maatregel
2. De stand van zaken van de betreffende maatregel
3. De mogelijke risico's en onbedoelde (maatschappelijke) effecten van de maatregel
4. Leidt de maatregel tot werkelijke (structurele) kostenbesparingen?
5. Wordt de raad adequaat geïnformeerd op het niveau van de onderzochte maatregel?

De eerste twee onderwerpen betreffen een korte omschrijving van de maatregel en een feitelijke beschrijving van de stand van zaken. Bij de volgende drie onderwerpen geeft de rekenkamercommissie een beoordeling van de maatregel op risico's en onbedoelde effecten, kostenbesparing en informatievoorziening aan de raad. Achtergrondinformatie en een chronologische weergave van gebeurtenissen per maatregel zijn opgenomen in bijlage 4.

3.2 Maatregel 1: Schrappen stelpost toekomstige tegenvallers

De kern van de maatregel

De gemeente Leeuwarden nam tot 2011 jaarlijks in de begroting een stelpost op van € 454.000 ter dekking van toekomstige tegenvallers. Eén van de maatregelen in het collegeprogramma is het schrappen van deze stelpost. De besparing uit hoofde van deze maatregel bedraagt in totaal € 1.816.000 (12,6% van de totale bezuinigingsopgave). Deze maatregel wordt gefaseerd gerealiseerd in de periode 2011-2014 (4 x € 454.000). Deze maatregel maakt deel uit van financieel-technische maatregelen in het collegeprogramma.

De stand van zaken van de betreffende maatregel

In de begroting 2011 en het bijbehorende meerjarenperspectief (t/m 2014) is het schrappen van de stelpost toekomstige tegenvallers financieel verwerkt in de betreffende jaarschijven. Daarmee is de maatregel uitgevoerd. In de begrotingsbehandeling 2011 heeft de raad geen opmerkingen geplaatst bij deze maatregel.

Mogelijke risico's en onbedoelde (maatschappelijke) effecten van de maatregel

In de toelichting op het ombuigingsvoorstel (bijlage B) en de paragraaf weerstandsvermogen in de begroting is terecht aangegeven dat de financiële ruimte in de begroting door deze maatregel negatief wordt beïnvloed. Dat is een juiste typering van het effect van deze maatregel.

Er wordt verder verwezen naar de toelichtende tekst in de paragraaf 'weerstandsvermogen' van de begroting 2011. In die risicoparagraaf wordt uitvoerig stilgestaan bij het weerstandsvermogen. Aangegeven wordt dat in voorgaande jaren de risico's voor het beoordelen van het weerstandsvermogen niet werden gekwantificeerd, maar werden ingeschat op basis van een professionele oordeelsvorming. De accountant heeft het weerstandsvermogen van de gemeente Leeuwarden beoordeeld en kwam tot de conclusie dat:

- Risico's meer geïdentificeerd, geclassificeerd en gekwantificeerd dienden te worden
- De relatie tussen beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit moest worden versterkt
- Het beleid met betrekking tot aanvulling van de algemene reserves, bezuinigingen en ombuigingen etc. een directe relatie dient te hebben met de verhouding tussen de beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit.

Het college geeft aan dat een begin is gemaakt met een andere benadering van risico's die aansluit bij de opmerkingen van de accountant (namelijk: de inventarisatie van risico's, het bepalen van de kans dat het risico zich voordoet en het kwantificeren van het effect als het risico zich manifesteert).

In de risicoparagraaf wordt niet ingegaan op het schrappen van de stelpost toekomstige tegenvallers als maatregel. Het handhaven van een dergelijke stelpost past niet in de nieuwe benadering van risico's en weerstandsvermogen. Een opmerking in die trant zou op zijn plaats zijn geweest in de risicoparagraaf.

Leidt de maatregel tot werkelijke kostenbesparingen?

Dit onderdeel uit het bezuinigingspakket is een technische maatregel. Deze maatregel beperkt structureel ruimte in de begroting om tegenvallers op te vangen en moet in relatie worden gezien met de gewijzigde systematiek voor het bepalen van risico's en het noodzakelijke weerstandsvermogen.

Technisch gezien is dit een bezuinigingsmaatregel, die leidt tot een lager kostenniveau in de begroting. Feitelijk verandert er voor Leeuwarden niets in de taakuitvoering. De maatregel leidt niet tot directe ombuigingen in taken en daarmee niet tot kostenbesparing. Er vervalt een dekkingsmiddel voor onvoorziene uitgaven. Daardoor wordt het voor het college eerder noodzakelijk om alternatieve dekkingsmiddelen aan de raad te bieden als onderdeel van het begrotingsproces.

Deze maatregel heeft iets ambivalents; de 'stelpost voor toekomstige tegenvallers' (€ 1,816 miljoen) wordt structureel geschrapt om een stelpost toekomstige tegenvallers te creëren van € 12 miljoen in 2014.

Wordt de raad adequaat geïnformeerd op het niveau van de onderzochte bezuinigingsmaatregel?

In alle monitors staat deze maatregel op groen, met als toelichting dat de uitvoering is conform voorstel.

De informatie in de toelichting bij de monitor is zeer summier, alleen financieel van aard, maar wel feitelijk juist. Informatie over bredere context van deze maatregel vereist dat ook kennis wordt genomen van de toelichtende tekst in de begroting (bijlage B) en de paragraaf over weerstandsvormen. In de toelichting op het ombuigingsvoorstel (bijlage B) van de begroting is aangegeven dat de financiële ruimte in de begroting wordt beperkt door deze maatregel. Over het effect van deze maatregel, namelijk de noodzaak om (als raad) eerder maatregelen te treffen bij onvoorziene kostenoverschrijdingen, is de raad niet expliciet geïnformeerd; de raad heeft er ook geen vragen over gesteld.

3.3 Maatregel 2: Beëindigen aanvullende bijdrage Sociale Werkvoorziening

De kern van de maatregel

Deze maatregel maakt deel uit van beleidsmaatregelen in het domein 'Zorgklimaat'. De te realiseren besparing is structureel € 493.000 vanaf 2013 (3,5% van de totale bezuinigingsopgave).

Deze maatregel kent een lange aanloop. In de vorige collegeperiode is geconstateerd dat Caparis (het SW-bedrijf) jaarlijks te kampen had met een exploitatietekort. Dat is aanleiding geweest om een transitieplan op te stellen dat moest leiden tot een gezond bedrijf, dat niet afhankelijk was van een aanvullende gemeentelijke bijdrage ('Businessplan voor transitie 2009-2012', van 17 september 2008). Vanaf 2011 zou volgens het plan sprake zijn van een sluitende begroting, zonder aanvullende gemeentelijke bijdrage. Van de aangesloten gemeenten werd een eenmalige dotatie gevraagd van € 5.000.000 om het (negatieve) eigen vermogen op peil te brengen. Leeuwarden heeft eind 2008 € 1,3 miljoen beschikbaar gesteld.

In het Krimrapport en het collegeprogramma is op basis van het transitieplan uit 2008 een structurele bezuiniging opgenomen voor het bedrag van de gemeentelijke bijdrage aan de SW van € 493.000 in 2013 (een jaar later dan in het businessplan vermeld staat).

De stand van zaken van de betreffende maatregel

De beoogde en ingeboekte bezuiniging in 2013 van € 493.000 wordt niet gehaald. Het bedrag is in de begroting 2013 opgevoerd als incidentele tegenvaller. Belangrijkste redenen voor het niet realiseren van de bezuinigingen in 2013 liggen in de verschillende (recente) wijzigingen in het rijksbeleid (waaronder het controversieel verklaren van de WWnV en het niet doorgaan van de ontschotting in het participatiebudget na de val van het Kabinet Rutte I). Ook op dit moment is nog niet duidelijk wat de gevolgen zijn van het nieuwe Kabinetsbeleid voor de toekomstige vormgeving van de SW. Gelet op de opvattingen van de verschillende politieke partijen wordt verwacht dat het subsidietekort op de SW-loonkosten, inclusief het wegvallen van de gemeentelijke bijdrage, vanaf 2014 ten laste kan worden gebracht van het ontschotte participatiebudget⁷. De discussie hierover is nog niet afgerond.

Mogelijke risico's en onbedoelde (maatschappelijke) effecten van de maatregel

Het valt op dit moment nog niet aan te geven wat de risico's en onbedoelde effecten van deze maatregel zijn. De discussie over de toekomst van de SW is veel breder dan de maatregel om de aanvullende gemeentelijke bijdrage te beëindigen. In de loop van 2013 zal hierover meer duidelijkheid komen.

⁷ In het ontschotte participatiebudget worden alle gemeentelijke middelen opgenomen voor volwasseneneducatie, inburgering en re-integratie.

Leidt de maatregel tot werkelijke kostenbesparingen?

De bezuiniging is nog niet gerealiseerd. Hoewel het negatieve exploitatiesaldo inmiddels voor een belangrijk deel is weggewerkt (en naar verwachting in 2012 geheel is weggewerkt), ontstaan door daling van de Rijksbijdrage nieuwe tekorten. In de loop van 2013 zal verder moeten blijken in hoeverre het subsidietekort op de SW-loonkosten ten laste komt van het ontschotte participatiebudget en wat daar dan de effecten van zijn.

Wordt de raad adequaat geïnformeerd op het niveau van de onderzochte bezuinigingsmaatregel?

Deze maatregel is in alle monitors code 'oranje'. De toelichting op de laatste twee monitors is vrij uitgebreid en geeft goed weer binnen welke context de maatregel moet worden gezien:

Toelichting monitor MTR (begin 2012):

'Gelet op financiële positie van Caparis en de noodzakelijke transformatie van Caparis i.v.m. met invoering WWnV is realisatie van de maatregel niet haalbaar. Dit gegeven wordt betrokken bij bredere besluitvorming over het tot stand brengen van het nieuwe financiële evenwicht voor de sociale werkvoorziening. Dit mede in het licht van het nieuwe financiële kader voor re-integratieactiviteiten'.

Toelichting monitor Turap 2012 (eind 2012):

'Bedrag is voor de begroting 2013 opgevoerd als incidentele tegenvaller in verband met het controversieel verklaren van het wetsontwerp WWnV (en het niet doorgaan van de ontschotting in het participatiebudget). Gelet op de opvattingen van de verschillende politieke partijen wordt verwacht dat het subsidietekort op de SW-loonkosten, inclusief het wegvallen van de gemeentelijke bijdrage, vanaf 2014 ten laste kan worden gebracht van het ontschotte participatiebudget'.

Naast de informatie in de monitor is de raad op verschillende momenten uitvoerig geïnformeerd en geconsulteerd over de ontwikkelingen op het gebied van de SW. Wij zijn van mening dat de raad adequaat is geïnformeerd. De raad is op de hoogte van het feit dat deze maatregel in 2013 niet wordt gerealiseerd.

3.4 Maatregel 3: Verhogen opbrengst parkeren

De kern van de maatregel

Deze maatregel maakt deel uit van de inkomstenverhogende maatregelen in het bezuinigingspakket. De te realiseren inkomstenverhoging is structureel € 500.000 vanaf 2014 (3,5% van de totale bezuinigingsopgave).

In het collegeprogramma is aangegeven dat de parkeerinkomsten structureel worden verhoogd met € 500.000 vanaf 2014 (10%). Dit is een extra verhoging ten opzichte van de reguliere driejaarlijkse verhoging van de parkeertarieven (eveneens met 10%). Onderdeel van de maatregel is dat de reguliere verhoging in 2011 wordt doorgeschoven naar 2013. In het collegeprogramma wordt aangegeven dat de exacte invulling van de maatregelen nog verder moeten worden uitgewerkt, waarbij nadrukkelijk rekening wordt gehouden met het behouden van de aantrekkelijkheid van Leeuwarden. Daarom wordt bij de uitwerking van de maatregel niet in eerste instantie gedacht aan verhoging van parkeertarieven voor bezoekers van Leeuwarden. Deze uitwerking heeft vorm gekregen middels de 'parkeernota financieel'.

De stand van zaken van de betreffende maatregel

De 'parkeernota financieel' is door de gemeenteraad vastgesteld op 18 juli 2011. De raad besluit (voor wat betreft deze maatregel):

- Per 1-1-2013 op de Harlingertrekweg tot aan de Heliconweg betaald parkeren in te voeren, tariefzone d;
- Per 1-1-2012 voor het parkeerterreintje "NUVA" gelegen aan de Rengerslaan betaald parkeren in te voeren, tariefzone d;
- De kosten voor het plaatsen van parkeerautomaten aan de Harlingertrekweg en de Rengerslaan (geraamd op €130.000 exclusief BTW) te dekken uit de Reserve Parkeren;
- Het gebied van tariefzone a per 1-1-2012 met de volgende straten uit te breiden: Westerplantage, Oldehoofsterkerkhof, Grote Kerkstraat Doelestraat/plein, Boterhoek, Eewal en Wortelhaven;
- Een pilot van 1 jaar uit te voeren om tijdens de koopavonden een maximaal parkeertarief van € 2,50 te hanteren in de parkeergarages overeenkomstig de overige avonden. De uitkomsten van de pilot in het voorjaar van 2013 te evalueren;
- De betalingen die plaatsvinden in de parkeergarages af te ronden op € 0,10;
- Voor het opstellen en uitvoeren van een communicatieplan een bedrag beschikbaar te stellen van € 30.000,-- exclusief BTW en dit bedrag te dekken uit de Reserve Parkeren;
- De begroting overeenkomstig te wijzigen.

De maatregelen uit de 'parkeernota financieel' worden momenteel uitgevoerd. De realisatie van de geplande parkeergarage aan de Harlingertrekweg loopt echter vertraging op. De gevolgen hiervan zijn (nog) niet bekend maar zouden kunnen leiden tot een vertraagde realisatie van een deel van de financiële taakstelling in het maatregelenpakket.

Mogelijke risico's en onbedoelde (maatschappelijke) effecten van de maatregel

In het collegeprogramma wordt expliciet aangegeven dat naar het parkeerstelsel zal worden gekeken. Er zal worden nagegaan hoe de verhogingen van de parkeertarieven kunnen worden doorgevoerd zonder daarbij negatieve effecten voor de aantrekkelijkheid van de stad te bewerkstelligen. Het college heeft daar invulling aan gegeven door de tarieven voor parkeren in de parkeergarages niet fors te verhogen.

In de 'parkeernota financieel' worden twee risico's met name genoemd. Het eerste risico is dat de uitgangspunten/aannames die nu financieel worden gedaan in de praktijk negatief uitvallen. Het tweede risico is dat door de uitbreiding van het betaald parkeren gebied er meer woon-werkverkeer in de woonwijken gaat parkeren, waar nog geen blauwe zone is ingevoerd. Door het hanteren van een laag parkeertarief en de mogelijkheid voor het kopen van een dagkaart is beoogd dit risico te verkleinen.

Zijn de gerealiseerde bezuinigingen aan te merken als werkelijke kostenbesparing?

De onderbouwing van de maatregel lijkt realistisch en de maatregel is aan te merken als werkelijke inkomstenverhoging. Er is onderzoek gedaan naar de parkeertarieven in vergelijkbare en omliggende steden en naar de wijze waarop de inkomstenverhoging zou kunnen worden gerealiseerd. De vraag wat het mogelijke effect van de economische crisis is op de parkeeropbrengsten, wordt in de 'parkeernota financieel' niet aan de orde gesteld.

Wordt de raad adequaat geïnformeerd op het niveau van de onderzochte bezuinigingsmaatregel?

De raad is geïnformeerd middels de bespreking van de parkeernota financieel en de vaste informatiemomenten over het bezuinigingspakket (monitors in de Turap's, MTR en jaarrekening). Daarbij kan worden opgemerkt dat de tekst in de Turap 2012 onvolledig is. De dreigende vertraging van de realisatie van de parkeergarage aan de Harlingertrekweg wordt niet genoemd.

Eveneens is er speciaal aandacht besteed aan de verhoging van de parkeertarieven tijdens de begrotingsbesprekingen op 8 en 10 november 2010 en het richtinggevende raadsdebat op 30 mei 2011.

In de loop van 2013 wordt aan de raad teruggekoppeld hoe het staat met de voortgang van (samenhangende) maatregelen.

3.5 Maatregel 4: Koerswijziging Maatschappelijk Vastgoed

Kern van de maatregel

Deze maatregel maakt deel uit van de beleidsmaatregelen in het domein 'Zorgklimaat' in het bezuinigingspakket. De te realiseren kostenbesparing is structureel € 130.000 vanaf 2013 (minder dan 1% van de totale bezuinigingsopgave).

Het krimprapport geeft als besparingsmogelijkheid het reduceren van het aantal wijk- en buurtvoorzieningen. Deze kunnen gerichter ingezet worden door alleen in de kwetsbare buurten en wijken deze voorzieningen in te zetten. Het krimprapport schetst een mogelijke vermindering van 30 naar 20 wijk- en buurtvoorzieningen gedurende de periode 2011 – 2014. Dat kan een structurele besparing opleveren van € 130.000.

Het collegeprogramma spreekt van een nieuwe koersbepaling ten aanzien van maatschappelijk vastgoed in de wijken. Er dienden keuzes gemaakt te worden ten aanzien van het toekomstig aanbod, de huisvestingslasten, de activiteitenplanning en het daarbij behorende beheer van deze fysieke accommodaties. De koersbepaling zou in 2013 moeten leiden tot een structurele kostenbesparing van € 130.000. In het collegeprogramma wordt aangegeven dat de exacte uitvoering van de maatregel nog verder moet worden uitgewerkt.

De stand van zaken van de betreffende maatregel

De verdere uitwerking heeft vorm gekregen in 'de koerswijziging voor het maatschappelijk vastgoed'. Deze is tot stand gekomen in de periode vanaf december 2010 tot januari 2012. Er is uitgebreid gesproken met de besturen van buurt-, wijk en dorpscentra, wat heeft geleid tot een inspraaknota die meegenomen is bij de vorming van de koerswijziging. Op 23 april 2012 is gesproken over de koerswijziging door de raad. Tijdens deze raadsbespreking zijn drie moties ingediend rondom duurzaamheid, de rol van woningcorporaties en de doorontwikkeling wijk- en dorpsgericht werken.

In de collegevergadering van 17 juli 2012 is de beleidsregel "subsidiering activiteiten buurt-wijk- en dorpscentra 2013" vastgesteld. Deze beleidsregel vervangt de regeling 'Buurt-, wijk- en dorpswerk'. De oude regeling verleende subsidies op basis van de grootte van de buurt-, wijk-, of dorpshuis, het aantal inwoners in het verzorgingsgebied en een bijdrage voor organisatiekosten. De nieuwe beleidsregel gaat uit van het doel van een buurt-, wijk-, of dorpshuis, wat van de aanvrager wordt verwacht en stelt duidelijke kaders waar subsidie voor kan worden aangevraagd. De subsidies voor het jaar 2013 zijn ook conform deze beleidsregel vastgesteld.

Daarna is op 5 november 2012 door de raad een motie ingediend (en aangenomen) waarbij de raad het college verzoekt de financiering beschikbaar te stellen tot 1 augustus 2013, en de kosten te dekken uit het restant ISI (Impuls Sociale Investerings) 2012, een deel van het ISI voor het jaar 2013 en - als terugvaloptie - uit de Algemene Reserve.

De feitelijke stand van zaken is dat er wordt gewerkt aan de uitvoering van de drie moties die ingediend zijn op 23 april 2012. De moties hebben als strekking dat de besparing meer moet worden gezocht in structurele verduurzaming van wijkgebouwen en efficiënter gebruik van voorzieningen.

De beschikkingen zijn gestuurd naar de buurt-, wijk- en dorpscentra conform de nieuwe beleidsregel vastgesteld op 17 juli 2012. De bezuiniging wordt in 2013 structureel gerealiseerd; voor 2013 worden de lagere beschikkingen gecompenseerd uit tijdelijk beschikbare middelen.

Mogelijke risico's en onbedoelde (maatschappelijke) effecten van de maatregel

Het is op dit moment niet bekend wat de mogelijke effecten zijn. Daarvoor moeten eerst de moties van april 2012 worden uitgewerkt.

Zijn de gerealiseerde bezuinigingen aan te merken als werkelijke kostenbesparing?

De vaststelling van de koerswijziging en de vaststelling van de beleidsregel leiden tot een werkelijke kostenbesparing van € 130.000 in 2013. Voor de jaren daarna is nog niet duidelijk wat er gaat gebeuren en daarmee is nog niet duidelijk of de besparing structureel wordt ingevuld conform de besluiten die de raad in 2012 heeft genomen. Dat zal moeten blijken na uitwerking van de moties in 2013.

Wordt de raad adequaat geïnformeerd op het niveau van de onderzochte bezuinigingsmaatregel?

De raad is geïnformeerd middels de bespreking van de koerswijziging voor het maatschappelijk vastgoed en de vaste informatiemomenten over het bezuinigingspakket (monitors in de Turap's, MTR en jaarrekening). De toelichtende tekst bij de monitor (Turap 2012) is opgesteld voor 5 november 2012 en daarmee niet meer geheel toereikend voor de huidige stand van zaken. In het voorjaar 2013 wordt de uitwerking van de moties in de raad besproken.

3.6 Maatregel 5: Herinrichting WMO

De kern van de maatregel

Deze maatregel maakt deel uit van de beleidsmaatregelen in het domein 'Zorgklimaat' in het bezuinigingspakket. De te realiseren kostenbesparing is structureel € 1,12 miljoen (te realiseren in twee stappen: € 560.000 vanaf 2012 en nogmaals € 560.000 vanaf 2013). De bezuiniging bedraagt ongeveer 8% van de totale bezuinigingsopgave.

Het collegeprogramma voorziet in maatregelen om WMO-voorzieningen te verstrekken binnen de budgettaire kaders. Daarbij is het uitgangspunt dat de toegankelijkheid van het WMO-pakket voor burgers met lage inkomens gewaarborgd moet blijven. Veel WMO-voorzieningen worden in combinatie met andere voorzieningen aangeboden, voor ouderen met name uit de AWBZ. Het college heeft aangegeven dat de afstemming tussen de voorzieningen van de verschillende wetten, regelingen en welzijnsbeleid veel beter kan en dat dit ook nodig is om de WMO binnen de budgettaire kaders uit te voeren. Daarvoor is het noodzakelijk volgens het college om de uitvoering van de WMO te herijken. Dat moet leiden tot een structurele besparing op de kosten van de WMO van € 560.000 in 2012 en nogmaals € 560.000 in 2013.

De stand van zaken van de betreffende maatregel

In de tweede helft van 2010 werd duidelijk dat het verwachte structurele tekort vanaf 2011 geen € 1,12 miljoen maar € 3,5 miljoen zal zijn. Voor de manier waarop deze bezuiniging wordt uitgevoerd, is er een uitvoeringsprogramma opgesteld: de "Veranderagenda WMO 2010 – 2014". Het realiseren van de oorspronkelijke bezuiniging € 1.12 miljoen is dus feitelijk niet meer aan de orde. Het gaat om een bezuiniging van € 3,5 miljoen. In de raadsvergadering van 15 december 2010 wordt de veranderagenda vastgesteld conform het voorstel van het college met inachtneming van vier aangenomen moties.

De verdeling van de bezuinigingen in de Veranderagenda is als volgt:

2011: € 1.000.000

2012: € 1.500.000

2013: € 750.000

2014: € 750.000.

De uitwerking van de veranderagenda sluit dus op € 4 miljoen. Het college geeft in de toelichting op de veranderagenda aan de raad daarover de volgende toelichting:

'...het doel met de uitvoering van de "Veranderagenda Wmo 2010-2014" is om uiteindelijk € 3,5 miljoen te bezuinigen. Deze bezuinigingen zijn noodzakelijk om binnen het budgettaire kader te komen. Met de uitwerking van de "Veranderagenda Wmo 2010-2014" verwachtten wij ongeveer € 4 miljoen te kunnen bezuinigen. Een marge van € 500.000,- is wenselijk om tegenvallende opbrengsten van de te nemen maatregelen op te vangen. De Wmo is en blijft een open einde regeling...'

In de komende jaren zijn er na bezuinigingen nog tekorten te verwachten. Het college vraagt de raad deze tekorten te compenseren. In de raadsvergadering van 10 november 2011 besluit de raad voor de jaren 2011, 2012 en 2013 incidentele middelen beschikbaar te stellen:

In 2011 een compensatie van € 1,427 miljoen

In 2012 een compensatie van € 1,076 miljoen

In 2013 een compensatie van € 886.000.

In 2011 is de bezuiniging gehaald en de bezuinigingen voor 2012 lijken (volgens de tussentijdse rapportage) eveneens gerealiseerd te worden. De inschatting voor 2013 is dat het mogelijk geacht wordt de financiële taakstelling te halen.

Mogelijke risico's en onbedoelde (maatschappelijke) effecten van de maatregel

Aannemelijk is dat de veranderingen in de WMO een groot maatschappelijk effect hebben. Welke effecten dit exact zijn, is momenteel nog niet bekend. Dat komt mede omdat de WMO een open einderegeling is en blijft en de verschillende veranderstrategieën, uitgangspunten, beleidswijzigingen en maatregelen uiteenlopende (financiële) effecten hebben die niet altijd op voorhand (in geld) zijn uit te drukken. In de monitor wordt geen aandacht besteed aan de maatschappelijke effecten. Opvallend is dat ook in de voortgangsrapportages niet expliciet en gekwantificeerd wordt gesproken over de samenhangende maatschappelijke effecten van de bezuinigingen.

Zijn de gerealiseerde bezuinigingen aan te merken als werkelijke kostenbesparing?

De Veranderagenda combineert twee veranderstrategieën: de uitgaven verlagen en de inkomsten verhogen met als doel in 2014 binnen de budgettaire kaders te komen. De onderbouwing van de bezuiniging is in financiële zin realistisch. Er is sprake van een structurele en werkelijke kostenbesparing.

De hogere taakstelling wordt ingezet om binnen budgettaire kaders te blijven. De hogere taakstelling leidt dus niet tot meer (ten opzichte van het bezuinigingspakket) budgettaire ruimte in 2014.

Wordt de raad adequaat geïnformeerd op het niveau van de onderzochte bezuinigingsmaatregel?

De raad wordt over de WMO specifiek geïnformeerd via voortgangsrapportages. Wij vinden het opvallend dat de voortgangsrapportages geen inzicht geeft in de samenhangende maatschappelijke effecten van deze forse bezuinigingsopgave.

Overigens heeft het college op 20 november 2012 voorgesteld om de voortgangsrapportages vanaf 2013 op te nemen in de reguliere P&C cyclus.

Naast de voortgangsrapportages en de veranderagenda is de raad geïnformeerd middels de bespreking van de monitors over het bezuinigingspakket (monitors in de Turap's, MTR en jaarrekening). De monitors geven een redelijk beeld van de stand van zaken. Opmerkelijk is wel dat in de monitors van 2012 nog het oude bedrag van € 1,120 miljoen staat als taakstelling. In de tekst wordt wel toegelicht dat het bedrag naar boven is bijgesteld, daarbij wordt het exacte bedrag niet genoemd.

3.7 Maatregel 6: Verminderen aantal lantaarnpalen (1.000)

De kern van de maatregel

Deze maatregel maakt deel uit van de beleidsmaatregelen in het domein 'Woonklimaat' in het bezuinigingspakket. De te realiseren kostenbesparing is structureel € 75.000, te realiseren vanaf 2012. De bezuiniging bedraagt ongeveer 0,5% van de totale bezuinigingsopgave.

Het collegeprogramma spreekt van een structurele besparing van € 75.000 in 2012 door het verminderen van het aantal lantaarnpalen met 1.000. In het collegeprogramma wordt aangegeven dat de exacte uitvoering van de maatregel nog verder moet worden uitgewerkt.

De stand van zaken van de betreffende maatregel

De verdere uitwerking van de maatregel heeft vorm gekregen in het beleidsplan 'Het Donker Belicht'. Dit beleidsplan is door de gemeenteraad vastgesteld op 28 november 2011. Het beleidsplan stuurt op het behalen van een structurele besparing van € 75.000 in 2012, maar niet per definitie door het verwijderen van 1.000 lantaarnpalen. Er wordt ook gekeken naar energiebesparende maatregelen, besparing op onderhoud en - waar mogelijk - worden lichtmasten verwijderd. Daarmee verschuift de oorspronkelijke focus van de maatregel dus van het verwijderen van een specifiek aantal lantaarnpalen naar een (financiële) maatregel, waarbij het verwijderen van lantaarnpalen een deel van de oplossing kan zijn.

Begin 2012 is gespecificeerd welke (500) lantaarnpalen in eerste instantie konden worden verwijderd. In de tweede helft van 2012 is gestart met het daadwerkelijk verwijderen van deze lantaarnpalen. Welke overige lantaarnpalen kunnen worden verwijderd, moet nog worden bepaald. Voor het verwijderen van deze tweede tranche wordt ambtelijk een projectplan ontwikkeld dat door de raad nog moet worden vastgesteld.

In 2012 wordt de geplande besparing van € 75.000 gerealiseerd door een combinatie van het weghalen van een deel van de 1.000 lantaarnpalen en besparingen op onderhoud en energiekosten.

In financiële zin is de structurele besparing gerealiseerd in 2012; in beleidsmatige zin is de maatregel 'verwijderen 1.000 lantaarnpalen' niet expliciet gerealiseerd maar de maatregelen passen wel in de lijn van het beleidsplan 'Het Donker Belicht'.

Mogelijke risico's en onbedoelde (maatschappelijke) effecten van de maatregel

Het krimprapport gaat in op de mogelijke effecten van het verwijderen van openbare verlichting. Openbare verlichting kan meer specifiek worden ingezet, met name op die plaatsen waar het (vanuit het oogpunt van veiligheid) echt nodig is. Het reduceren van het aantal lantaarnpalen betekent evenwel dat het 'comfort' in de openbare ruimte af kan nemen. Daarnaast zullen wijkpanels worden geconsulteerd over het verwijderen van de tweede tranche van 500 lantaarnpalen.

Zijn de gerealiseerde bezuinigingen aan te merken als werkelijke kostenbesparing?

De onderbouwing van de bezuiniging is realistisch en de bezuiniging is aan te merken als werkelijke kostenbesparing. De bezuiniging wordt deels anders ingevuld ten opzichte van de eerste ideeën in het collegeakkoord. Die andere invulling is door de raad vastgesteld bij de behandeling van beleidsplan 'Het Donker Belicht'.

Wordt de raad adequaat geïnformeerd op het niveau van de onderzochte bezuinigingsmaatregel?

De raad is geïnformeerd middels de bespreking van het beleidsplan 'Het Donker Belicht' en de vaste informatiemomenten over het bezuinigingspakket (monitors in de Turap's, MTR en jaarrekening). De toelichtende tekst bij de monitor (Turap 2012) is summier en weerspiegelt niet de informatie die aan de raad beschikbaar is gesteld. De toelichtende tekst bij de monitor (Turap 2012) "Uitvoering cf. voorstel" had op dit onderdeel beter gekund.

3.8 Maatregel 7: Taakstelling bedrijfsvoering (generieke korting)

De kern van de maatregel

Deze maatregel maakt deel uit van de bedrijfsvoeringsmaatregelen in het bezuinigingspakket. De (oorspronkelijk) te realiseren kostenbesparing bedraagt in deze collegeperiode structureel € 3,0 miljoen, gefaseerd te realiseren vanaf 2012 (elk jaar € 1,0 miljoen). De totale bezuiniging van € 3,0 miljoen bedraagt ongeveer 21% van de totale bezuinigingsopgave.

In het collegeprogramma is aangegeven dat het college in totaal € 6.4 miljoen wil bezuinigen op bedrijfsvoering, waarvan dus € 3 miljoen in deze collegeperiode. In 2015-2017 bedraagt de taakstelling € 3,4 miljoen. Het college acht deze fasering tot 2017 noodzakelijk om de maatregelen op goede wijze te kunnen implementeren.

De taakstellingen voor deze collegeperiode zijn in 2010 per sector/dienst ingevuld en zijn in financiële zin vertaald in de meerjarenbegroting van de gemeente in de begroting 2011. In totaal bedraagt de krimpopgave ongeveer 80 formatieplaatsen.

Stand van zaken van de betreffende maatregel

Op de oorspronkelijke doelstelling van 3 miljoen euro hebben de volgende aanvullingen plaatsgevonden:

- Vanaf 2011 is de taakstelling structureel verhoogd met € 40.000 (wegvallen besparing kunstbezit);
- Vanaf 2013 is de taakstelling structureel verhoogd met € 80.000 (verlaging taakstelling HCL);

- Vanaf 2015 is de taakstelling structureel verhoogd met € 85.000 (wegvallen bezuiniging op huisvesting MCC/MFC).

De totale opgave tot 2017 komt daarmee op € 6,6 miljoen (waarvan € 3,12 miljoen in deze collegeperiode).

Medio 2011 wordt het voor het college duidelijk dat dat een aantal ontwikkelingen nopen tot extra krimp van het personeelsbestand. Vooral de rijksbezuinigingen op het zogenaamde participatiebudget, en de daarmee verband houdende onontkoombare vermindering van het personeelsbestand voor arbeidsmarkt re-integratie (het werkplein), stelt de organisatie voor een forse aanvullende opgave. Het is duidelijk dat er stevigere sturing nodig is om de opgave te realiseren. In totaal wordt de personele krimpopgave geschat op 155-195 formatieplaatsen. De inzet van de regiegroep op de herplaatsing van boventalligen en het daarvoor in te zetten instrumentarium is aanzienlijk versterkt vanaf het moment dat mede als gevolg van de korting op het P-budget een forse toename van het aantal boventalligen werd voorzien.

Overigens maakt de aanvullende taakstelling (naar 155-195 fte) geen deel uit van de initiële maatregel in het collegeprogramma. De taakstelling binnen deze maatregel was en is € 6,4 mln. in 7 jaar. Dat is de opdracht die door de raad is geformuleerd en daar richt de monitor zich op. De realisatie van de aanvullende taakstelling betekent wel een zwaardere managementopgave om te sturen op personeelsreductie. Over de voortgang van deze totale formatiekrimp wordt de raad geïnformeerd via de reguliere P&C-cyclus. De beleidsmatige en personele consequenties van de korting op het participatiebudget zijn uiteraard wel afzonderlijk onderwerp van bespreking geweest in de raad bij de herijking van het re-integratiebeleid. Datzelfde geldt voor de personele afbouw van Parnas in het debat over de cultuureducatie. Deze verschillende krimpbewegingen zijn niet in samenhang in de bezuinigingsmonitor opgenomen vanwege het verschillende karakter. Overigens hebben wij begrepen dat er ambtelijk wel een integrale krimp-monitor is.

Begin 2012 wordt de raad in een informatiebijeenkomst geïnformeerd door de wethouder bedrijfsvoering over de stand van zaken van deze maatregel. Daarin wordt de raad geïnformeerd over de aanvullende opgave ten aanzien van formatiereductie. Daarnaast wordt aangegeven dat de werkgelegenheidsгарantie en loongarantie bij boventalligheid niet houdbaar is en dat dit inzet zal zijn van het afsluiten van een nieuw sociaal akkoord. Het akkoord is op 11 januari 2013 met de bonden afgesloten. De geplande informatiebijeenkomst met de raad (begin januari 2013) gaat niet door wegens de drukke agenda van de raad.

In de Turap 2012 wordt aangegeven dat deze taakstelling (voor 2012) reëel en haalbaar is, maar dat aandacht nodig is voor sturingsvraagstukken rondom mobiliteit en boventalligheid. De beoordeling of de eerste schijf daadwerkelijk is gerealiseerd kan in finale vorm pas plaatsvinden als de jaarrekening beschikbaar is. Die biedt inzicht in de mate waarin de totale uitgaven voor apparaatskosten binnen het begrotingskader zijn gebleven, waarin de jaarschijf van € 1 miljoen is verwerkt.

Mogelijke risico's en onbedoelde (maatschappelijke) effecten van de maatregel

In het collegeprogramma geeft het college aan dat de taakstelling bedrijfsvoering van € 6,4 miljoen gevolgen heeft voor politiek-bestuurlijke processen: er zal meer op hoofdlijnen gestuurd moeten worden en niet elke vraag zal onmiddellijk beantwoord kunnen worden. In de raad heeft geen discussie plaatsgevonden over de betekenis daarvan.

Zijn de gerealiseerde bezuinigingen aan te merken als werkelijke kostenbesparing?

De bezuinigingen zijn aan te merken als werkelijk en structurele kostenbesparingen. Om deze taakstelling te realiseren worden incidentele middelen (frictiebudgetten) ingezet die 80% bedragen van de structurele besparing. De raad verstrekt deze frictiebudgetten en wordt daarover ook geïnformeerd in de reguliere P&C cyclus (begroting en rekening), maar niet in de monitor.

Wordt de raad adequaat geïnformeerd op het niveau van de onderzochte bezuinigingsmaatregelen?

De raad is door middel van de informatiebijeenkomst in januari 2012 en de MTR van februari 2012 geïnformeerd over de stand van zaken. Daarnaast staat een korte toelichting over deze maatregel in de monitors. In de jaarrekening over 2012 zal de raad worden geïnformeerd over de realisatie van deze maatregel.

De raad is terughoudend in sturing op deze maatregel.

De raad stelt feitelijk alleen financiële kaders voor deze maatregel bij het vaststellen van de begroting (taakstelling per jaar en beschikbaar stellen frictiebudget per jaar). Verder heeft/neemt de raad geen rol bij deze maatregel. Invulling en sturing op realisatie van deze maatregel is volgens de raad een bedrijfsmatige aangelegenheid en daarmee volgens de raad aan het college. De raad stuurt dientengevolge slechts op de financiële taakstelling, zoals die is verwerkt in de begroting van de gemeente. Vanuit die rolopvatting beschikt de raad over adequate informatie (met name in documenten in de reguliere P&C cyclus; begroting en rekening). De verantwoording van het college aan de raad vindt plaats op hetzelfde hoge aggregatieniveau (namelijk of de apparaatskosten binnen de begrotingskaders zijn gebleven). De verantwoording sluit daarmee aan op het niveau waarop de raad kaders heeft gesteld.

Wij merken op dat de informatie in de toelichting op de monitors summier is. Zo wordt de raad in de monitor niet geïnformeerd over de onderliggende ambtelijke en bestuurlijke sturing en realisatie van de beoogde formatiereductie. En de uitbreiding van de taakstelling (van 80 naar ongeveer 180 formatieplaatsen) maakt geen onderdeel uit van deze maatregel uit het bezuinigingspakket en wordt als zodanig ook niet genoemd in de monitor en in de toelichtende tekst van de monitor. Ook de inzet van incidentele frictie middelen wordt in de monitor niet toegelicht. Overigens wordt daarover verantwoording afgelegd in de paragraaf bedrijfsvoering van de jaarrekening.

Op zich valt er wel wat voor te zeggen dat de monitor gaat over het oorspronkelijke pakket, aangezien met de raad afspraken zijn gemaakt in het bezuinigingspakket voor een bedrag van € 6,4 miljoen, aangezien de bredere opgave geen extra begrotingsruimte oplevert. Wij merken op dat de risico-inschatting in de monitors (code 'oranje') opmerkelijk is, wanneer dat betrekking heeft op de oorspronkelijke maatregel. Het lijkt er sterk op dat de risico-inschatting voor deze maatregel vooral betrekking heeft op de totale (uitgebreide) taakstelling. De informatie in de monitor hinkt in dat opzicht op twee gedachten: financieel gaat het over het oorspronkelijke pakket; de (beleidsmatige) toelichting en risico-inschatting heeft betrekking op het uitgebreidere pakket.

Afsluitend merkt de rekenkamer op dat het opmerkelijk is dat de raad een zo beperkte rol ziet voor zichzelf in de sturing op realisatie van deze maatregel. De taakstelling op bedrijfsvoering is zo omvangrijk dat het wel gevolgen moet hebben voor de dienstverlening van de gemeente naar de burgers en naar de raad. Een meer actieve rol van de raad, om de effecten van deze maatregel op de dienstverlening in beeld te krijgen, lijkt logisch.

4. Conclusies en aanbevelingen

4.1 Inleiding

De rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar de invulling van en verantwoording over het bezuinigingspakket van het college. Het bezuinigingspakket bedraagt € 14 miljoen in deze collegeperiode en in totaal € 17,4 miljoen tot 2017. De bezuinigingen worden gefaseerd gerealiseerd. Met het pakket wordt structurele ruimte in de begroting voor 2014 gecreëerd om toekomstige tegenvallers op te kunnen vangen.

Het onderzoek richt zich op de invulling van de bezuinigingsopgave en de verantwoording daarover. De hoofdvraag is:

“Liggen de voorgenomen bezuinigingen op koers en wordt de gemeenteraad adequaat (tijdig, volledig en juist) geïnformeerd?”

De rekenkamer komt op basis van de bevindingen op systeemniveau (hoofdstuk 2) en de bevindingen op casusniveau (hoofdstuk 3) tot een aantal conclusies, die in paragraaf 4.2 worden weergegeven. De conclusies vormen de opmaat voor de aanbevelingen in paragraaf 4.3.

4.2 Conclusies

De rekenkamer komt tot de volgende zeven conclusies:

Conclusie 1: bezuinigingspakket leidt tot de beoogde structurele bezuinigingen

Er ligt een consistent bezuinigingspakket dat vanaf de vaststelling op hoofdlijnen hetzelfde is gebleven; het beantwoordt aan het doel om in deze collegeperiode structureel € 14 miljoen te bezuinigen. Een aantal maatregelen wordt anders ingevuld dan oorspronkelijk was bedoeld. Verder is één maatregel geschrapt (Balanssanering 2) en voor één maatregel is de bezuiniging lager uitgevallen (Hervorming kunst en cultuureducatie; Parnas). Het pakket in de huidige vorm leidt tot een totale structurele besparing die ongeveer € 0,5 miljoen kleiner geworden dan het oorspronkelijke pakket.

Conclusie 2: realisatie van het bezuinigingspakket ligt op koers

De maatregelen in het bezuinigingspakket liggen over de gehele linie op koers. De gerealiseerde bezuinigingen in 2011 en de te verwachten realisatie van de bezuinigingen in 2012 geven vertrouwen dat de bezuinigingsdoelstelling van € 14 miljoen in 2014 grotendeels gerealiseerd gaat worden. De realisatie van de maatregel ‘Beëindiging aanvullende bijdrage SW’ (€ 493.000) is onzeker, gelet op ontwikkelingen in het Rijksbeleid.

Conclusie 3: bezuinigingspakket tot stand gekomen door ordentelijke aanpak

Het bezuinigingspakket is tot stand gekomen in een ordelijk, transparant en reconstrueerbaar proces van ambtelijke voorbereiding, collegevorming, besluitvorming en verankering in de P&C cyclus van de gemeente. De rekenkamer kwalificeert de ambtelijke voorbereiding op het bezuinigingspakket als gedegen en proactief. De manier waarop politiek-bestuurlijke besluitvorming is voorbereid is een mooi voorbeeld van effectief bestuurlijk-ambtelijk samenspel.

Conclusie 4: adequate bestuurlijke en ambtelijke sturing

De bestuurlijke en ambtelijke sturing op realisatie van het bezuinigingspakket is adequaat. Er is vanuit duidelijke kaders en een duidelijke structuur gestuurd op realisatie van het bezuinigingspakket. Sturing door het college op het niveau van het totale bezuinigingspakket vindt primair plaats in het portefeuillehouderoverleg Krimp. Beleidsinhoudelijke opgaven zijn/worden vooral politiek/bestuurlijk aangestuurd vanuit college en raad. Er zijn kaders gesteld voor de bedrijfsvoeringsmaatregelen, waarbij het lijnmanagement ruimte heeft gekregen voor de verdere invulling.

Conclusie 5: de kaderstellende rol van de raad is beperkt

De raad heeft op het niveau van het totale bezuinigingspakket alleen financiële kaders gesteld, met name bij de behandeling van de begroting 2011 (waar het bezuinigingspakket financieel is geborgd). Op het niveau van een aantal individuele beleidsmatige maatregelen binnen het pakket heeft de raad ook inhoudelijke kaders gesteld. Het betreft een beperkt aantal maatregelen met politiek-bestuurlijk belang. De raad heeft geen afspraken gemaakt met het college over informatievoorziening, risicomanagement, effectmeting en monitoring op het niveau van het pakket. De raad is op deze aspecten eerder volgend dan proactief.

Conclusie 6: de raad wordt adequaat geïnformeerd, maar de bezuinigingsmonitor heeft beperkte waarde

De raad wordt over de voortgang van de maatregelen in het bezuinigingspakket over het algemeen adequaat geïnformeerd door middel van een mix aan informatie uit de bezuinigingsmonitor en informatiemomenten in de reguliere P&C cyclus (Turap, begroting, jaarrekening). Opvallend is dat risico's en (onbedoelde) maatschappelijke effecten weinig aandacht krijgen in de informatie aan de raad.

De bezuinigingsmonitor is een financiële monitor. De bezuinigingsmonitor heeft op zichzelf een beperkte (financiële) informatiewaarde voor de raad. Er ligt geen geëxpliciteerde informatiebehoefte van de raad ten grondslag aan de monitor, ook niet of de monitor vooral financieel van aard moet zijn. De monitor is als sturingsinstrument voor de raad van beperkte betekenis. De rekenkamer vindt het opvallend dat de monitor op het niveau van het bezuinigingspakket geen inzicht geeft in de totale realisatie van de bezuinigingen per jaarschijf en de inzet van frictiemiddelen of incidentele tegenvallers. De raad kan deze informatie wel afleiden uit begrotingsstukken en de jaarrekening, maar die informatie is versnipperd.

Conclusie 7: de raad is terughoudend in de sturing op de maatregel 'Taakstelling Bedrijfsvoering'

De raad stelt feitelijk alleen financiële kaders voor deze maatregel, namelijk bij de financiële borging van de maatregel en bij het beschikbaar stellen van de benodigde frictiebudgetten. De rekenkamer vindt het opmerkelijk dat de raad een zo beperkte rol voor zichzelf ziet binnen deze maatregel. De taakstelling op bedrijfsvoering is zo omvangrijk, dat het wel gevolgen moet hebben voor de dienstverlening van de gemeente naar de burgers, naar maatschappelijke organisaties en naar de raad. Een meer actieve rol van de raad, om de effecten van deze maatregel op de dienstverlening in beeld te krijgen en te monitoren, lijkt logisch.

4.3 Aanbevelingen

De rekenkamer komt tot de volgende vier aanbevelingen

Aanbeveling 1: kies als raad een expliciete rol bij de totstandkoming van een bezuinigingspakket

Het bezuinigingspakket is tot stand gekomen ten tijde van de coalitievorming. Dat is een bijzondere periode, waarin vooral onderhandelaars namens (beoogde) coalitiepartners aan zet zijn. Dat betekent dat het bezuinigingspakket niet tot stand is gekomen in de ‘reguliere’ duale verhoudingen tussen college en raad. Het betekent ook dat een deel van de raad, namelijk vooral de coalitiepartners, kaders heeft gesteld ten aanzien van het bezuinigingspakket. De voltallige raad was daar bij aanvang niet bij betrokken en was pas weer aan zet bij de begrotingsraad eind 2010 en bij de behandeling van de uitwerking van de individuele maatregelen.

De rekenkamer acht het – mede met het oog op het dualistische karakter van het lokale democratiemodel – van belang om juist in een periode van coalitievorming als raad zelfbewust een moment te markeren om een expliciete rol te kiezen en kaders te stellen waarbinnen een bezuinigingspakket moet worden uitgevoerd.

Aanbeveling 2: besteed als raad meer aandacht aan risico's en maatschappelijke effecten van bezuinigingen van deze omvang

De rekenkamer vindt het opvallend dat risico's en (onbedoelde) maatschappelijke effecten – zowel op het niveau van het bezuinigingspakket als op het niveau van de onderzochte maatregelen – weinig aandacht krijgen in het debat tussen raad en college en in de informatievoorziening aan de raad. De rekenkamer is van mening dat de raad het college kan vragen om hierover meer informatie te verstrekken.

Aanbeveling 3: bedenk als raad welke informatie nodig is om te kunnen sturen op realisatie van het bezuinigingspakket

Halverwege de looptijd van het bezuinigingspakket heeft de bezuinigingsmonitor in de huidige vorm voor de raad beperkte waarde als sturingsinstrument. De rekenkamer is van mening dat raad er voor kan kiezen om de monitor af te schaffen of om de monitor aan te passen, zodat de monitor wel een relevant sturingsinstrument is. Indien de raad kiest voor het laatste dan suggereert de rekenkamer de volgende aanpassingen:

- Maak onderscheid tussen maatregelen in uitvoering en maatregelen die al zijn geëffectueerd;
- Richt de monitor per jaar zo in dat de maatregelen, die in dat jaar geëffectueerd moeten worden, duidelijk zichtbaar zijn;
- Geef inzicht in de totale financiële opgave per jaar, de realisatie van de totale bezuinigingen per jaar en de afwijkingen tussen opgave en realisatie (inclusief toelichting);
- Zorg voor adequate en up-to-date toelichtende teksten in de monitor;
- Laat in de monitor zien welke (incidentele) frictiemiddelen worden ingezet en wat incidentele tegenvallers zijn.

Aanbeveling 4: definieer expliciet de rol van de raad bij de maatregel 'Taakstelling bedrijfsvoering'

De rekenkamer is van mening dat de impact van deze maatregel op de dienstverlening van de gemeente groot is. De verantwoordelijkheid voor realisatie van deze maatregel is voor het college anders dan voor de raad, maar wordt in de optiek van de rekenkamer nu feitelijk alleen ingevuld door het college. De rekenkamer is van mening dat het aan de raad is om kaders te stellen voor het optimaal functioneren van het democratisch systeem. Bezuinigingen van deze omvang op het ambtelijk apparaat raken aan dat functioneren. Vanuit die verantwoordelijkheid moet de raad betrokken zijn bij keuzes binnen deze maatregel.

5. Reactie van het college en nawoord van de rekenkamer

4.1 Reactie van het college van B&W

Aan de Rekenkamer Leeuwarden

Rekenkamerrapport zicht op bezuinigingen

Geachte leden van de Rekenkamer,

U heeft ons in de gelegenheid gesteld te reageren op het eindrapport van het Rekenkameronderzoek “Zicht op bezuinigingen”. Van deze mogelijkheid maken wij graag gebruik.

Allereerst willen wij onze waardering uitspreken over de grondige wijze waarop dit onderzoek is uitgevoerd.

Het verheugt ons dat het onderzoek een positief beeld schetst van zowel de aanpak waarmee de bezuinigingsoperatie is voorbereid, als ook de wijze waarop ambtelijk en bestuurlijk invulling wordt gegeven aan de sturing en control rondom de bezuinigingsopgaven. De conclusies van het rapport geven ons dan ook geen aanleiding tot het maken van inhoudelijke opmerkingen.

Hoewel de aanbevelingen van het rapport overwegend zijn geadresseerd aan de raad willen wij daar graag twee korte kanttekeningen bij plaatsen:

Aanbeveling 3: bedenk als raad welke informatie nodig is om te kunnen sturen op realisatie van het bezuinigingspakket

Wij gaan uiteraard graag in gesprek met de raad over mogelijke verbeteringen in de informatievoorziening betreffende de realisatie van het bezuinigingspakket. Vooruitlopend hierop zullen de verbeteringen die door de onderzoekers in dit verband worden aangedragen voor een groot deel verwerkt worden in de jaarstukken 2012.

Aanbeveling 4: definieer expliciet de rol van de raad bij de maatregel ‘Taakstelling bedrijfsvoering’

In dit verband wijzen wij erop dat de ‘taakstelling bedrijfsvoering’ bij de start van het bezuinigingsproces nadrukkelijk is gepresenteerd als een efficiencyoperatie. Dat betekent dat er geen concessies worden gedaan aan de kwaliteit van de dienstverlening en de ambities die op dat terrein worden nagestreefd. Om dit te bereiken is de afgelopen periode veel geïnvesteerd in zowel de inrichting van de processen als in vaardigheden, houding en gedrag van de medewerkers (o.a. via het organisatieontwikkelingstraject PLINT). Het is deze benadering, waarop in de praktijk ook expliciet wordt gestuurd, die naar onze mening een minder zware inhoudelijke betrokkenheid van de raad bij deze taakstelling rechtvaardigt. Dit in combinatie met de formele rolverdeling

tussen Raad en College waarbij de verantwoordelijkheid voor het functioneren van het ambtelijk apparaat en de kwaliteit van de dienstverlening primair bij het College is neergelegd. De zorg die ten grondslag ligt aan deze aanbeveling is wellicht begrijpelijk maar wordt door ons dus niet in dezelfde mate beleefd. Ook is deze zorg niet in overeenstemming met de tot nu toe opgedane ervaringen met reeds doorgevoerde efficiencymaatregelen in het kader van deze taakstelling.

Wij zijn graag bereid onze reactie aan de leden van de raad toe te lichten bij de behandeling van het eindrapport van het Rekenkameronderzoek.

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders van Leeuwarden,

burgemeester,

secretaris,

4.2 Nawoord van de Rekenkamer

De rekenkamercommissie is verheugd dat het College de conclusies van ons onderzoek en de aanbevelingen 1 en 2 overneemt. Met betrekking tot aanbeveling 3 zal de Raad zich een oordeel dienen te vormen of de aanbevelingen uit het rekenkameronderzoek overeenkomstig de wensen van de raad zijn en of het voorstel van het College daarmee in overeenstemming is.

Ten aanzien van aanbeveling 4 zal de Raad zich de vraag moeten stellen of een meer inhoudelijke betrokkenheid op de effecten van de bezuinigingen op de ambtelijke organisatie gezien vanuit de kaderstellende rol van de Raad gewenst is.

Gelet op de reactie van het College en het bovenstaande adviseert de rekenkamer om de conclusies van ons onderzoek te onderschrijven, de aanbevelingen 1 en 2 over te nemen en over de aanbevelingen 3 en 4 met het College nadere afspraken te maken.

Bijlage 1: normenkader

Het normenkader voor het onderzoek 'Bezuinigingspakket gemeente Leeuwarden' vormt de meetlat waarlangs de onderzoeksbevindingen worden gelegd. Dit normenkader vormt het vertrekpunt voor de oordeelsvorming, en daarmee voor het formuleren van conclusies en aanbevelingen. Het normenkader is geen statisch document en kan worden aangevuld gedurende het onderzoek.

Normenkader op systeemniveau:

1. Er is een door de raad vastgesteld samenhangend bezuinigingspakket met financiële, beleidsmatige en procesmatige kaders en uitgangspunten.
2. Er is sprake van een deugdelijk onderbouwd en realistisch plan voor het totaal bezuinigingspakket.
3. De raad stelt gedurende de looptijd van het bezuinigingspakket indien nodig de initiële kaders bij of stelt aanvullende kaders, mede op basis van interne en externe ontwikkelingen.
4. De raad controleert (*passief en actief*) of het college binnen de vastgestelde kaders opereert. Het college stelt de raad daartoe in de gelegenheid. Er is sprake van een passend samenspel tussen raad en college.
5. Het college is verantwoordelijk voor het in kaart brengen en beheersen van risico's. Risico's worden geduid als resultante van de kans dat een risico zich manifesteert maal het effect van het risico.
6. Het college is verantwoordelijk voor adequate informatievoorziening aan de raad. Het college informeert de raad (pro)actief bij (externe) ontwikkelingen, bijstellingen en afwijkingen van geplande bezuinigingen, conform de afspraken met de raad
7. Het college heeft op het niveau van het totale bezuinigingspakket expliciete en weloverwogen keuzes gemaakt ten aanzien van:
 - a) Het beleggen van het (bestuurlijk en ambtelijk) opdrachtgeverschap en ambtelijk opdrachtnemerschap.
 - b) De wijze van sturing op de voortgang en informatievoorziening op het totale bezuinigingspakket
 - c) Wijze waarop de ambtelijke organisatie het college periodiek en systematisch informeert over ontwikkelingen en voortgang op (de onderdelen van) het bezuinigingspakket.

Normenkader op maatregeleniveau

8. In het plan (zie onder 2) staat per maatregel wat de essentie is van de maatregel, hoe de maatregel gerealiseerd moeten worden, wanneer deze gerealiseerd moeten zijn, wie verantwoordelijk is en hoe de raad wordt geïnformeerd.
9. Bij voorbereiding en besluitvorming over individuele maatregelen wordt een logische relatie gelegd tussen de maatregel en de financiële, beleidsmatige en inhoudelijke kaders en worden de consequenties voor het gehele pakket inzichtelijk gemaakt.
10. Er is per maatregel expliciete aandacht voor beheersmatige sturing in termen van tijd, geld, kwaliteit, risico's, informatie en organisatie.
11. Gewenste en ongewenste maatschappelijke effecten worden betrokken in de voorbereiding op besluitvorming, de besluitvorming en monitoring op maatregeleniveau.
12. Het college heeft op het niveau van de individuele maatregelen uit het bezuinigingspakket expliciete en weloverwogen keuzes gemaakt ten aanzien van opdrachtgeverschap, opdrachtnemerschap sturing en informatievoorziening, passend bij de aard, omvang, belang en risico van de maatregel.
13. De taak- en verantwoordelijkheidsverdeling werkt conform de afspraken op systeemniveau (zie 7).

14. Een structurele bezuiniging als gevolg van uitvoering van een maatregel is pas een daadwerkelijke kostenbesparing als het niet leidt tot stijging van kosten voor de gemeente elders.

Monitoring

15. Informatie die aan de raad beschikbaar wordt gesteld, weerspiegelt de meest recent beschikbare informatie uit de organisatie en is realistisch, tijdig, volledig en juist.
16. De verantwoordingssystematiek van college aan de raad over het totale bezuinigingspakket past qua maatvoering bij de aard en omvang van het bezuinigingspakket.
17. De verantwoordingssystematiek van college aan de raad over de verschillende maatregelen in het bezuinigingspakket past qua maatvoering bij de aard en omvang van de maatregel.
18. De informatie die ter beschikking wordt gesteld aan de raad over het bezuinigingspakket en over de verschillende maatregelen binnen het pakket past bij de rol van de raad (qua detailniveau). De gehanteerde monitor biedt de raad voldoende handvatten om (bij) te kunnen sturen.
19. De informatie die aan de raad beschikbaar wordt gesteld (onder andere in de monitor) geeft voldoende zicht op mogelijke risico's (financieel, beleidsmatig, juridisch etc.).
20. De informatie die aan de raad beschikbaar wordt gesteld (onder andere in de monitor) is zelfstandig leesbaar en begrijpelijk voor raadsleden.

Bijlage 2: geïnterviewde personen

Naam	Functie	Type gesprek
Jelle de Visser	Raadslid PvdA	Raadsledendiscussie
Serge Hollander	Raadslid VVD	
Jeffrey Brakenhoff	Raadslid Groep Brakenhoff	
Frits Rijpma	Raadslid ChristenUnie	
Harry van der Molen	Raadslid CDA	
Gijs Jacobse	Raadslid NLP	
Pier Tilma	Raadslid FNP	
Jan Atze Nicolai	Raadslid PALGroenLinks	
Wyb Feddema	Raadslid Fier op Leeuwarden	

Naam	Functie	Type gesprek
Reindert Hoek	Gemeentesecretaris	Generieke gesprekken
Dick Tuijtjens	Concern controller	
Andries Ekhart	Wethouder	
Thea Koster	Wethouder	
Coco Hoving	plv. Griffier	

Naam	Functie	Type gesprek
Richard Cop	Teamleider Bedrijfsbureau Wijkzaken	Casusgesprek Lantaarnpalen
Folkert Wesselius	Senior financieel medewerker	Casusgesprek Maatschappelijk Vastgoed
Martine Diephuis	Beleidsmedewerker zorg, hulpverlening en sport	
Rick Afman	Financieel medewerker	Casusgesprek WMO
Simeon Bruinsma	Senior beleidsmedewerker zorg, hulpverlening en sport	
Rick Afman	Financieel medewerker strategie en bedrijfsvoering (WZ)	
Marten Bosma	Senior adviseur bestuur en management/concernstaf (concernstaf)	Casusgesprek Beëindiging bijdrage SW en stelpost toekomstige tegenvallers
Homme de Jong	Projectcontroller	Casusgesprek parkeren
Haijo van der Meer	Senior adviseur verkeer en vervoer	
Dick Tuijtjens	Concerncontroller	Casusgesprek Bedrijfsvoering

Bijlage 3: overzicht individuele maatregelen

Inkomstenverhogende maatregelen

- verhogen rioolbelasting
- stijging opbrengst grafrechten
- verhoging parkeeropbrengsten
- efficiency en optimalisatie hondenbelasting
- precarioheffing woonschepen
- aanvullende maatregel RZB (aanscherping invorderingen)

Technische maatregelen

- schrappen stelpost toekomstige tegenvallers
- verlengen afschrijvingstermijnen
- verlagen post onvoorzien
- balanssanering 1
- balanssanering 2 (geschrapt)

Bedrijfsvoeringsmaatregelen

- taakstelling bedrijfsvoering (generieke korting)
- politiek bestuur
- taakstelling gemeenschappelijke regelingen (HVD)

Maatregelen woonklimaat

- hervormen kunst en cultuureducatie (Parnas ca)
- verlagen subsidie Mercurius
- verlagen kosten kunstbezit
- versobering HCL
- beëindigen bespeling carillon
- efficiënte inzet beleids- en pr activiteiten woningbouw
- vervallen wethoudersbudget
- formatievermindering stadswachten
- sportinzet alleen in 6 prioriteitswijken
- incidenteel maken subsidie topsport
- verhogen tarieven sportaccommodaties
- beperken wijkpanelbudgetten
- verminderen aantal lantaarnpalen
- vereenvoudiging openbaar groen
- slimmer onkruidbestrijden

Maatregelen zorgklimaat

- akten Fries stoppen
- taakstelling onderwijshuisvesting
- beëindigen urenpost stelpost onderwijs specifieke doelgroepen
- beëindigen gemeentelijk deel onderwijsachterstandenbeleid
- herinrichting WMO
- beëindiging anti-discriminatieprijs
- koerswijziging maatschappelijk vastgoed
- digitale huiskamers beëindigen
- besparing loketfunctie welzijnsinstellingen
- integratie MCC in MFC
- monitoring arbeidsparticipatie
- WWB werkdeel: beëindigen gemeentelijk deel
- beëindigen aanvullende bijdrage SW

Maatregelen economisch klimaat

- incidenteel maken stimuleringsfonds
- efficiencytaakstelling brugbediening
- korting stelpost infrastructuur met 10%
- beëindigen milieuvoorlichting
- beëindigen milieucommunicatie
- beëindigen investeringsimpuls groen
- kostenverhaal maaien hondenuitlaatstroken

Bijlage 4: factsheets geselecteerde cases

Factsheet 1: 'Schrappen stelpost toekomstige tegenvallers'

Betreft een technische maatregel. Beoogde bezuiniging: € 1.816.000 structureel (in vier termijnen te realiseren):

- 2011: € 454.000
- 2012: € 454.000
- 2013: € 454.000
- 2014: € 454.000

Het rapport Krimp (maart 2010)

In het Krimprapport staat onder mogelijke financieel-technische maatregelen het geheel of gedeeltelijk laten vervallen van de stelpost toekomstige tegenvallers. De mogelijke besparing is $4 \times € 454.000 = € 1.816.000$. In het Krimprapport wordt aangegeven dat de voorstellen voor financieel-technische maatregelen (waaronder het schrappen van de Stelpost toekomstige tegenvallers) tot bezuinigingen leidt, maar dat ook de ruimte in de begroting als gevolg van deze maatregelen aanzienlijk kleiner wordt en dat eventuele tegenvallers moeilijker kunnen worden opgevangen. Specifiek bij deze maatregel staat dat de begroting kwetsbaarder wordt voor nieuwe tegenvallers. De maatregel leidt tot een structurele besparing, omdat structurele tegenvallers altijd in de laatste jaarschijf van de meerjarenbegroting werden verantwoord en vrijval in de eerste jaarschijf.

Het Collegeprogramma (april 2010)

In het collegeprogramma wordt voorgesteld om de stelpost toekomstige tegenvallers te schrappen. Dit is onderdeel van een aantal financieel-technische maatregelen, voor in totaal ongeveer 3,1 miljoen euro. De besparing is ingeboekt voor de jaren 2011-2014 ($4 \times € 454.000 = € 1.816.000$). In het collegeprogramma is aangegeven dat daarmee toekomstige overschrijdingen meer dan in het verleden gecompenseerd moeten worden binnen de bestaande budgetruimte.

Raadsvergadering (28 april 2010)

In de raadsvergadering van 28 april 2010 sprak de nieuwe raad over het collegeprogramma, overigens zonder het collegeprogramma vast te stellen. Er heeft geen fundamentele inhoudelijke discussie over het collegeprogramma en het bezuinigingspakket plaatsgevonden. Er zijn geen moties of amendementen ingediend.

Raadsvergadering Programmabegroting 2011 (8 en 10 november 2010)

In de begroting 2011 en het meerjarenperspectief (t/m 2014) is het schrappen van de stelpost toekomstige tegenvallers verwerkt. In de toelichting op het ombuigingsvoorstel en de paragraaf weerstandsvermogen in de begroting is aangegeven dat het financiële weerstandsvermogen van de gemeente door deze maatregel negatief wordt beïnvloed. Deze maatregel moet in het licht worden gezien van een gewijzigde systematiek van het bepalen van risico's (kans maal impact). Daarmee heeft de gemeente beter zicht op het noodzakelijke weerstandsvermogen.

In de behandeling van de begroting heeft de raad geen vragen gesteld of moties/amendementen ingediend voor deze maatregel.

Informatie uit de monitor Turap 2011/MTR/Turap 2012:

In alle monitors staat deze maatregel op groen, met als toelichting dat de uitvoering is conform voorstel.

Door de Gemeenteraad gestelde kaders:

De raad heeft ten aanzien van deze maatregel alleen financiële kaders gesteld, namelijk met het vaststellen van de begroting 2011 en het meerjarenperspectief. Daarin is deze maatregel financieel verwerkt.

Toelichting en opmerkingen:

Dit onderdeel uit het bezuinigingspakket is een technische maatregel. Deze maatregel beperkt de ruimte in de begroting om tegenvallers op te vangen en moet in relatie worden gezien met gewijzigde systematiek voor het bepalen van risico's en het noodzakelijke weerstandsvermogen. Technisch gezien is dit een bezuinigingsmaatregel, maar het leidt niet tot ombuigingen in taken.

Deze maatregel leidt structureel tot bovengenoemde bezuiniging. De verklaring daarvoor is als volgt:
Het betreft een structurele bezuiniging omdat voor vier opeenvolgende jaren een structurele stelpost in de meerjarenbegroting was opgenomen. Door deze in een keer te laten vervallen, verbetert de laatste jaarschijf van de (structurele) meerjarenbegroting met 4x het bedrag van de stelpost.

Factsheet 2: 'Beëindiging aanvullende bijdrage Sociale Werkvoorziening'

Betreft een maatregel binnen het domein 'Zorgklimaat'.

Beoogde bezuiniging: € 493.000 structureel, te realiseren vanaf 2013

Voortraject tot de maatregel

Deze maatregel kent een lange aanloop. In de vorige collegeperiode is geconstateerd dat Caparis (het SW bedrijf) jaarlijks te kampen had met een exploitatietekort. Dat is aanleiding geweest om een transitieplan op te stellen dat moest leiden tot een gezond bedrijf, dat niet afhankelijk was van een aanvullende gemeentelijke bijdrage ('Businessplan voor transitie 2009-2012', van 17 september 2008). Vanaf 2011 zou volgens het plan sprake zijn van een sluitende begroting, zonder aanvullende gemeentelijke bijdrage. Van de aangesloten gemeenten werd een eenmalige dotatie gevraagd van 5 miljoen euro om het (negatieve) eigen vermogen op peil te brengen.

Op 24 november 2008 besluit de raad om een bedrag van maximaal 1,3 miljoen euro beschikbaar te stellen voor het wegwerken van het negatieve eigen vermogen van Caparis (uiteindelijke bedrag afhankelijk van het werkelijke exploitatietekort van Caparis in 2008). Daarnaast wordt een amendement ingediend door VVD, FNP en Christenunie, waarin wordt gevraagd aan het besluit twee punten toe te voegen:

1. Het bedrag van 1,3 miljoen beschikbaar te stellen onder voorbehoud van het instemmen van alle gemeenteraden met hun deel van de bijdrage.
2. Bij elke kwartaalrapportage van de GR/Caparis NV, die wordt voorgelegd aan de gemeenteraad een korte notitie van het college van B&W toe te voegen met een analyse van de rapportage met in ieder geval aandacht voor de financiën, risico's en sociale aspecten en tevens een relatie wordt gelegd met de stand van het transitieplan en de daaruit voortvloeiende actie-/implementatieplannen.

Het amendement is aangenomen.

De raad komt mede tot zijn oordeel door een sideletter (17 september 2008), opgesteld door bureau Langedijk. Daarin wordt geconcludeerd dat het plan realistisch is (wel pas een eerste stap) en dat het nu aankomt op een spoedige vertaling van de koers in businessplannen per organisatieonderdeel.

In de periode tussen het transitieplan van 17 september 2008 tot de collegeonderhandelingen zijn er diverse ontwikkelingen op het gebied van de SW (onder andere wijziging Rijksbeleid (verlaging rijksbijdrage, Wet Werken naar Vermogen, mogelijke herstructureringsfaciliteit van 400 miljoen door het Rijk) en de economische crisis. Daardoor is de discussie verbreed van een discussie over de gemeentelijke bijdrage aan de SW naar een meer fundamentele discussie over de toekomst van de SW. Rijksbeleid bepaalt in hoge mate de speelruimte en beleidsvrijheid van de gemeente.

Het rapport Krimp (maart 2010)

In het Krimprapport staat dat het transitieplan en de meerjarenbegroting van Caparis uit gaat van het vervallen van de gemeentelijke bijdrage per 2012. Dat leidt tot een structurele besparing van € 493.000 per 2012. De beëindiging van de gemeentelijke bijdrage aan de Sociale Werkvoorziening per 2012 is een politieke keuze.

Het Collegeprogramma (april 2010)

In het collegeprogramma wordt voorgesteld om de gemeentelijke bijdrage van € 493.000 aan de sociale werkvoorziening na 2012 te beëindigen (dus 1 jaar later dan het voorstel in het krimprapport).

Raadsvergadering (28 april 2010)

In de raadsvergadering van 28 april 2010 sprak de nieuwe raad over het collegeprogramma, overigens zonder het collegeprogramma vast te stellen. Er heeft geen fundamentele inhoudelijke discussie over het collegeprogramma plaatsgevonden. Er zijn geen moties of amendementen ingediend.

Raadsvergadering Programmabegroting 2011 (8 en 10 november 2010)

In de begroting 2011 en het meerjarenperspectief (t/m 2014) is de maatregel 'beëindiging aanvullende bijdrage Sociale Werkvoorziening' verwerkt.

In de behandeling van de begroting heeft de raad geen vragen gesteld of moties/amendementen ingediend voor deze maatregel.

Rapportages over de toekomst SW (eind 2011 en begin 2012)

Eind 2011 worden twee rapporten in de raden van de aangesloten gemeenten besproken over de SW.

- Rapport van IJsselvliet in opdracht van bestuur van de GR (Een nieuwe koers, onderzoek naar de toekomst voor de GR Sociale Werkvoorziening Fryslân). Dit rapport schetst een aantal mogelijke scenario's voor de te volgen koers voor de SW. Er wordt geadviseerd om te kiezen voor scenario 1a (Caparis voert de SW nieuwe stijl uit; beschut werken voor de uiteindelijke doelgroep). Het rapport is op 22 september 2011 gepresenteerd aan de gezamenlijke gemeenteraden.
- Rapportage PWC in opdracht van de colleges van de aangesloten gemeenten (Onderzoek ontwikkeling financiële positie Caparis 2008-2011 (PWC december 2011)). Dit rapport schetst vooral de financiële ontwikkeling van de SW. Geconcludeerd wordt dat de doelstellingen in het transitieplan door verschillende oorzaken (nog) niet zijn waargemaakt en dat de financiële positie van Caparis door verschillende oorzaken is verslechterd. Belangrijkste oorzaken zijn de wijzigingen in het Rijksbeleid en Rijksbijdragen en de verslechterde economische situatie.

Aanleiding voor beide rapporten was de wijziging van rijksbeleid en de daaraan gekoppelde lagere rijksvergoeding voor de WSW en het daarmee samenhangende verwachte negatieve resultaat van Caparis

De gemeenteraden van de 8 aangesloten gemeenten hebben in januari 2012 hun zienswijze gegeven met betrekking tot de toekomstige uitvoering van de SW.

De raad van Leeuwarden heeft zich op 30 januari 2012 uitgesproken over de toekomst van de SW en daarbij de volgende aandachtspunten meegegeven:

- Caparis NV gaat de WsW nieuwe stijl voor de bestaande GR uitvoeren, ook voor de op 15 mei 2011 aanwezige doelgroep.
- Er wordt optimaal gebruik gemaakt van de herstructureringsfaciliteit.
- Eind 2018 moet een stabiele eindsituatie worden bereikt.
- Een versnelde afbouw van activiteiten van de uitvoeringsorganisatie is gewenst; een besluit daarover wordt genomen als de consequenties bekend zijn.
- Bij de herstructurering wordt zorgvuldig omgegaan met de belangen van de doelgroep.

Op basis van de rapporten en de zienswijzen van de gemeenteraden heeft de GR op 17 februari 2012 de uitgangspunten en contouren van een herstructureringsplan 2012-2018 vastgesteld. Het herstructureringsplan 2012-2018 (6 maart 2012) vormt de basis voor de aanvraag voor de herstructureringsfaciliteiten van het Rijk.

Raadsvergadering (23 april 2012)

De raad besluit op 6 maart 2012 het volgende:

- Een bedrag van € 3.378.411,27 beschikbaar te stellen als bijdrage aan de GR SW Fryslân voor de uitvoering van het herstructureringsplan GR SW Fryslân.
- De kosten deels te dekken (€ 2.537.764,44) uit de herstructureringsfaciliteit van het rijk en de cofinanciering van totaal € 840.646,83 te dekken ten laste van de algemene reserve.
- Het college te verzoeken om de raad met enige regelmaat te informeren over de voortgang van de herstructurering.
- Vorengaande onder het voorbehoud dat de gemeenteraden van de overige bij de GR SW Fryslân aangesloten gemeenten de rijksbijdrage uit de herstructureringsfaciliteit, inclusief 25% voor cofinanciering aan de GR SW Fryslân beschikbaar stellen.

Snel na dit raadsbesluit viel het Kabinet Rutte (1) en werd de Wet Werken naar vermogen controversieel verklaard. Tevens verviel de herstructureringsfaciliteit.
Raadsvergadering (oktober 2012) De raad wordt door het college geïnformeerd over de stand van zaken bij Caparis door middel van de tweede kwartaalrapportage. Het verwachte (negatieve resultaat) komt nagenoeg overeen met het eerder geraamde resultaat.
Raadsvergadering (november 2012) De raad wordt door de wethouder geïnformeerd over de ontwikkelingen over de GR SW Fryslân. Er wordt onder andere ingegaan op de gevolgen van het regeerakkoord op de toekomst van de SW. Geconcludeerd wordt dat de maatregelen uit het regeerakkoord nog moeten worden uitgewerkt en dat nog niet duidelijk is wat de effecten zullen zijn. Zodra meer duidelijk is, wordt de raad verder geïnformeerd.
Informatie uit de monitor Turap 2011/MTR/Turap 2012: In de eerste monitor (eind 2010) staat deze maatregel op code 'oranje'. Bij de toelichting op deze maatregel staat dat omvang en tempo van deze bezuinigingsmaatregel onzeker is. Er is een bredere heroriëntatie op de SW nodig. In de MTR (februari 2012) is in de beleidstekst een passage opgenomen over deze maatregel. Daarin wordt aangegeven dat er onzekerheid bestaat over het realiseren van deze bezuiniging. Er wordt aangegeven dat de herstructurering van de SW in volle gang is. De haalbaarheid van deze taakstelling is onderdeel van het lopende onderzoek. In de bijbehorende toelichting in de monitor (code 'oranje') staat het volgende: <i>'Gelet op financiële positie van Caparis en de noodzakelijke transformatie van Caparis i.v.m. met invoering WWnV is realisatie van de maatregel niet haalbaar. Dit gegeven wordt betrokken bij bredere besluitvorming over het tot stand brengen van het nieuwe financiële evenwicht voor de sociale werkvoorziening. Dit mede in het licht van het nieuwe financiële kader voor re-integratieactiviteiten'.</i> In de monitor bij de Turap 2012 staat de maatregel op code 'oranje'. In de toelichting staat: <i>'Bedrag is voor de begroting 2013 opgevoerd als incidentele tegenvaller in verband met het controversieel verklaren van het wetsontwerp WWnV (en het niet doorgaan van de ontschotting in het participatiebudget). Gelet op de opvattingen van de verschillende politieke partijen wordt verwacht dat het subsidietekort op de SW-loonkosten, inclusief het wegvallen van de gemeentelijke bijdrage, vanaf 2014 ten laste kan worden gebracht van het ontschotte participatiebudget'.</i>
Door de Gemeenteraad gestelde kaders: De raad heeft ten aanzien van deze maatregel alleen financiële kaders gesteld, namelijk met het vaststellen van de begroting 2011 (inclusief het meerjarenperspectief) en het vaststellen van de begroting 2013 (incidentele tegenvaller). Daarmee is deze maatregel financieel verwerkt.
Toelichting en opmerkingen: Deze maatregel wordt sterk beïnvloed door wijzigingen in rijksbeleid. De invloed van de gemeente om deze maatregel te realiseren is beperkt. Die beperking zit met name in het feit dat het rijk de condities waaronder de WSW uitgevoerd moet worden ingrijpend kan veranderen (en ook heeft veranderd) waardoor de getroffen maatregelen onvoldoende resultaat opleveren. De wijzigingen in het rijksbeleid bepalen in hoge mate of die maatregelen afdoende zijn of niet. Sturing vanuit de gemeente wordt daarmee bemoeilijkt. Er is nog veel onduidelijkheid over de gevolgen van het kabinetsbeleid op de toekomstige vormgeving van de huidige SW. Het blijft daarom ongewis of de bezuiniging (geheel) gerealiseerd gaat worden. Daarbij maken we de volgende opmerking: <i>De aanbeveling uit het rapport IJsselvliet - maak onderscheid tussen het bedrijfsresultaat en het subsidieresultaat - is overgenomen. Het door het bestuur van Caparis niet te beïnvloeden subsidieresultaat/tekort (verschil tussen de CAO-gerelateerde loonkosten van de SW'er en de rijksbijdrage) kan ten laste gebracht worden van het participatiebudget.</i>

Vooralsnog is er geen reden om aan te nemen dat dit niet kan vanaf 2014. Het bedrijfsresultaat daarentegen moet naar € 0 en zo mogelijk positief worden zodat dat verlies niet door de aandeelhoudende gemeenten aangezuiverd hoeft te worden. In 2011 was het bedrijfsresultaat negatief en dus was een aanvullende bijdrage noodzakelijk maar die was wel lager dan de 'oude' bijdrage van € 493.000. Als stelselwijzigingen (verschuiving van kosten tlv subsidieresultaat naar het bedrijfsresultaat) buiten beschouwing worden laten, dan verbetert het bedrijfsresultaat op begrotingsbasis in 2013.

Factsheet 3: ‘Verhogen opbrengst Parkeren’

Betreft een maatregel binnen het domein ‘Inkomstenverhoging’.

Beoogde bezuiniging: vanaf 2014 een structurele verhoging van de parkeeropbrengsten met € 500.000.

Het rapport Krimp (maart 2010)

In het Krimrapport wordt aangegeven dat de parkeertarieven eens per 3 jaar met 10% stijgen (reguliere stijging). De eerste stijging is voorzien in 2011, daarna in 2014. In het Krimrapport wordt de mogelijkheid geopperd om een tussentijdse verhoging van 10% door te voeren. Dat leidt structureel tot een verhoging van de inkomsten van € 500.000. De verhoging is mogelijk omdat de parkeertarieven in Leeuwarden vanuit landelijk perspectief laag zijn (in regionaal perspectief hoog) en omdat de parkeervoorzieningen in de stad de laatste jaren aanzienlijk zijn verbeterd door onder andere de bouw van de parkeergarage Oldehove en vernieuwbouw parkeergarage Zaailand. Deze optie is een politieke keuze.

Het Collegeprogramma (april 2010)

In het collegeprogramma is aangegeven dat de parkeerinkomsten structureel worden verhoogd met € 500.000 vanaf 2014 (10%). De reguliere verhoging van de parkeertarieven – voorzien in 2011 – wordt doorgeschoven naar 2013. Reden is dat de parkeervoorzieningen in de stad nog niet het gewenste niveau hebben. Het college geeft aan dat er nog naar het stelsel wordt gekeken, waarbij de aantrekkelijkheid van de stad gewaarborgd moet worden. Om die reden zullen de extra opbrengsten in 2014 niet in de eerste plaats gezocht worden in het parkeertarief van bezoekers. De uitvoering van de maatregel moet nog worden uitgewerkt.

Raadsvergadering (28 april 2010)

In de raadsvergadering van 28 april 2010 sprak de nieuwe raad over het collegeprogramma, overigens zonder het collegeprogramma vast te stellen. Er heeft geen fundamentele inhoudelijke discussie over het collegeprogramma en het bezuinigingspakket plaatsgevonden. Er zijn geen moties of amendementen ingediend. De VVD fractie gaf in de raadsvergadering aan tegen de verhoging van de parkeertarieven in Zone A te zijn.

Raadsvergadering Programmabegroting (8 en 10 november 2010)

In deze begrotingsraad is de begroting voor het jaar 2011 vastgesteld en is ook de meerjarenbegroting 2011-2014 vastgesteld. Daarmee is de inkomstenverhogende maatregel (verhoging parkeertarieven in 2014) financieel geborgd.

Voor parkeren houdt dat in dat de afdracht aan algemene middelen vanaf 2014 structureel met €500.000 moet worden verhoogd. Tijdens de Begrotingsraad zijn er twee moties ingediend:

- Motie van VVD, D66 en CDA omtrent differentiatie parkeertarieven. Deze motie vroeg het College een voorstel uit te werken waarbij:
 - de parkeertarieven gedifferentieerd worden, rekening houdend met vraag en aanbod van parkeerplaatsen (piek- en daluren);
 - de totale parkeeropbrengsten niet worden verhoogd;
 - moet worden gekeken naar de noodzaak van bepaalde maximale betaald parkeertijden.Deze motie is verworpen.
- Amendement van de SP omtrent een gefaseerde invoering van de (reguliere) verhoging van parkeertarieven. Dit amendement vroeg het College de voorgenomen tariefsverhoging van de parkeertarieven al per 1-7-2011 in te voeren in plaats van 1-1-2013. Dit amendement is verworpen.

De wethouder zegt de raad toe om in 2011 te komen met een financiële parkeernota, waarin een integraal beeld wordt geschetst van de reguliere verhogingen van de parkeertarieven, de aanvullende verhoging van de parkeertarieven (de maatregel uit het collegeprogramma) en de kwaliteit van de parkeervoorzieningen.

Portefeuillehouders overleg Verkeer & Vervoer (vanaf begin 2011)

Begin 2011 is door de portefeuillehouder opdracht gegeven aan de betrokken ambtenaren om een nieuw integrale parkeernota te maken.

Raadsvergadering (30 mei 2011)

Tijdens dit richtinggevend debat besluit de raad om de *reguliere* verhoging van parkeertarieven een jaar te vervroegen (van 1-1-2013 naar 1-1-2012). Resultaat is een incidentele bate van € 500.000,- in 2012. Aanleiding voor dit verzoek is omdat de raad een verhoging in twee opeenvolgende jaren (in 2013 regulier en in 2014 aanvullend) niet wenselijk acht en bovendien de parkeervoorzieningen al in 2012 op orde zijn.

Collegevergadering (28 juni 2011)

In de collegevergadering is de nieuwe parkeernota besproken. Het college besluit de raad voor te stellen:

- De parkeertarieven in 2012 en 2014 (reguliere verhoging) overeenkomstig de tarieven in de bijlage bij het raadsvoorstel aan te passen;
- Per 1-1-2013 op de Harlingertrekweg tot aan de Heliconweg betaald parkeren in te voeren, tariefzone d;
- Per 1-1-2012 voor het parkeerterreintje "NUVA" gelegen aan de Rengerslaan betaald parkeren in te voeren, tariefzone d;
- De kosten voor het plaatsen van parkeerautomaten aan de Harlingertrekweg en de Rengerslaan (geraamd op €130.000 exclusief BTW) te dekken uit de Reserve Parkeren;
- Het gebied van tariefzone a per 1-1-2012 met de volgende straten uit te breiden: Westerplantage, Oldehoofsterkerkhof, Grote Kerkstraat Doelestraat/plein, Boterhoek, Eewal en Wortelhaven;
- Een pilot van 1 jaar uit te voeren om tijdens de koopavonden een maximaal parkeertarief van € 2,50 te hanteren in de parkeergarages overeenkomstig de overige avonden. De uitkomsten van de pilot in het voorjaar van 2013 te evalueren;
- De betalingen die plaatsvinden in de parkeergarages af te ronden op € 0,10;
- Voor het opstellen en uitvoeren van een communicatieplan een bedrag beschikbaar te stellen van € 30.000,-- exclusief BTW en dit bedrag te dekken uit de Reserve Parkeren;
- De begroting overeenkomstig te wijzigen.

Commissievergadering Bestuur en Middelen (11 juli 2011)

In de Commissie Bestuur en Middelen wordt de nota parkeren financieel besproken. Er worden enkele vragen gesteld door een aantal fracties, maar de nota leidt verder niet tot een inhoudelijke discussie. De Commissie besluit tot agendering van de nota in de Raad als hamerstuk.

Raadsvergadering van (18 juli 2011)

In de raadsvergadering is de parkeernota, en de daarin besloten maatregelen, van het College (van 28 juni 2011) met een meerderheid van de stemmen aangenomen. Tegen stemden de fracties van VVD en NLP. Er zijn verder geen moties of amendementen ingediend.

Informatie uit de monitor Turap 2011/MTR/Turap 2012

In de eerste monitor (eind 2010) staat dat de maatregel in voorbereiding is en conform de toezegging in de begrotingsraad eind 2010 wordt de uitwerking van de maatregel in het tweede kwartaal van 2011 aan de raad voorgelegd.

In de MTR (februari 2012) is in de beleidstekst geen passage opgenomen over deze maatregel. In de bijbehorende monitor staat dat de te nemen maatregelen en de uitvoering van de maatregel in de Raad is besproken en is vastgesteld. Deze passage staat ook in de monitor bij de Turap 2012.

De code is in alle monitoren 'groen'.

Door de Gemeenteraad gestelde kaders:

Financiële kaders zijn door de Gemeenteraad gesteld door het vaststellen van de begroting 2011, 2012 (en het meerjarenperspectief) op 8 en 10 november 2010 en op 26 september 2011.

Beleidsmatige kaders zijn door de Gemeenteraad gesteld door het vaststellen van de nota parkeren financieel met daarin de maatregelen die uitgewerkt zijn vanuit het maatregelenpakket dat opgenomen is in het Collegeprogramma 2011-2014 op 18 juli 2011.

Opmerkingen:

De realisatie van de parkeergarage aan de Harlingertrekweg loopt vertraging op. De gevolgen hiervan zijn (nog) niet bekend maar zou kunnen leiden tot een vertraagde realisatie van een deel van het maatregelenpakket.

Factsheet 4: 'Koerswijziging maatschappelijk Vastgoed'

Betreft een maatregel binnen het domein 'Zorgklimaat'.

Vanaf 2013 een structurele bezuiniging op maatschappelijk vastgoed in de wijken van €130.000.

Rapport Krimp (april 2010)

Het rapport Krimp spreekt van het meerjarenontwikkelingsprogramma 2010-2014. Dit programma spreekt van een aanpak van buurt- en wijkvoorzieningen. Het krimprapport geeft als optie het reduceren van het aantal wijk- en buurtvoorzieningen. Deze moeten gericht worden ingezet door alleen in de kwetsbare buurten en wijken deze voorzieningen in te zetten. Het krimprapport schetst een mogelijke vermindering van 30 naar 20 wijk- en buurtvoorzieningen gedurende de beleidsperiode 2011-2014. Dit kan een structurele besparing opleveren van €130.000. Deze optie is een politieke keuze.

Collegeprogramma (maart 2010)

Het collegeprogramma spreekt van een nieuwe koersbepaling ten aanzien van maatschappelijk vastgoed in de wijken. Er zullen keuzes gemaakt worden ten aanzien van het toekomstig aanbod, de huisvestingslasten, de activiteitenplanning en het daarbij behorende beheer van deze fysieke accommodaties. De koersbepaling moet in 2013 leiden tot een structurele kostenbesparing van €130.000. De exacte uitvoering van de maatregel moet nog worden uitgewerkt.

Raadsvergadering Collegeprogramma op (28 april 2010)

In de raadsvergadering van 28 april 2010 sprak de nieuwe raad over het collegeprogramma, overigens zonder het collegeprogramma vast te stellen. Er heeft geen fundamentele inhoudelijke discussie over het collegeprogramma plaatsgevonden. Er zijn geen moties of amendementen ingediend.

Raadsvergadering Programmabegroting op (8 en 10 november 2010)

In deze Begrotingsraad is de begroting voor het jaar 2011 vastgesteld en is ook de meerjarenbegroting 2011-2014 vastgesteld. Daarmee is de kostenbesparende maatregel (koersbepaling maatschappelijk vastgoed) financieel geborgd. De programmabegroting gaat nog niet inhoudelijk in op de bezuinigingen op het maatschappelijk vastgoed in de wijken. In de meerjarenbegroting is wel een structurele besparing ingepland vanaf het jaar 2013.

Projectteam Maatschappelijk Vastgoed

Na de raadsvergaderingen van 8 en 10 november is door de wethouder aan een projectteam opdracht gegeven om te werken aan een projectplan voor de invulling van de maatregel. Hierin is onder meer opgenomen:

- Het tijdsplan betreffende de gesprekken met de besturen van wijk- en buurtvoorzieningen.
- De overige betrokken partners.
- De op te leveren resultaten:
 - Completeren inventarisatie (zomer 2011)
 - Opstellen koersbepaling (december 2011)
 - Opstellen uitvoeringsplan (1^e kwartaal 2012).

College van B&W (29 maart 2011)

Op 29 maart 2011 zijn twee brieven verstuurd. Een brief van het College van B&W aan de besturen van buurt-, wijk- en dorpscentra over de bezuinigingen en de te nemen vervolgstappen. In deze brief staan een aantal de uitgangspunten voor de te realiseren bezuinigingen. Deze uitgangspunten zijn op deze datum nog niet officieel vastgesteld door de Raad. Daarnaast staat in deze brief het tijdsplan aangaande verschillende gesprekken met de buurt-, wijk en dorpscentra.

Eveneens een brief van het College van B&W aan de gemeenteraad met daarbij een afschrift van de brief die is gestuurd aan de besturen van buurt-, wijk- en dorpscentra.

Collegevergadering (5 april 2011)

Tijdens deze vergadering zijn de uitgangspunten voor de taakstelling buurt- en wijkvoorzieningen vastgesteld, die eerder al zijn medegedeeld aan de buurt-, wijk en dorpscentra en aan de raad. Deze uitgangspunten houden onder meer in dat de gemeente Leeuwarden:

- het van belang vindt om burgerschap te faciliteren en onderschrijft daarmee het nut van het beschikbaar hebben van (openbare) ruimte voor die initiatieven;

- de werkelijke kosten van dat faciliteren transparant wil maken;
- het niet meer als haar primaire taak ziet om die ruimtes zelf te creëren en te financieren, maar een regisserende rol speelt in vinden van geschikte ruimtes of het maken van slimme verbindingen (al dan niet onderdeel uitmakend van het gemeentelijk maatschappelijk vastgoed);
- benadrukt, dat flexibiliteit t.g.v. demografische ontwikkelingen in voorzieningen en in exploitatie en beheer ervan cruciaal is.

Voorbereiden inspraaknota door het projectteam Maatschappelijk Vastgoed (april 2011-januari 2012)

In de periode april 2011 tot en met januari 2012 is gewerkt aan de inspraaknota maatschappelijk vastgoed. In deze inspraaknota zijn de inspraakreacties, opmerkingen en vragen opgenomen die gedurende de inspraakperiode in het kader van het voorgestelde concepten koersbepalingen voor de gebieden Zuid, West, Oud Oost en Buitenschil voor het project Maatschappelijk Vastgoed zijn ingediend.

- Gemeenteraadsleden zijn uitgenodigd voor de verschillende gespreksronden maar hebben hier geen gebruik van gemaakt.
- Er zijn in totaal vier mogelijkheden geweest (3 gespreksronden en 1 reactieronde) voor de besturen van buurt-, wijk- en dorpscentra om invulling te geven aan de inspraaknota. De eerste gesprekken vonden plaats half april 2011 (in 4 groepen); de tweede gesprekken vonden plaats voor de zomer 2011 (2 groepsgesprekken en voor twee gebieden individuele gesprekken); de derde gesprekken vonden plaats in het najaar van 2011 (4 groepsgesprekken); de laatste gesprekken vonden plaats eind 2011 (inspraak ter voorbereiding op besluitvorming in college in januari 2012)
- De buurt-, wijk en dorpscentra hebben aangegeven welke overdenkingen zij hebben bij de nieuwe koers voor maatschappelijk vastgoed.

Collegevergadering (31 januari 2012)

Op basis van de inspraaknota is de definitieve koers voor het maatschappelijk vastgoed opgesteld. Het College van B&W heeft op deze datum besloten:

1. De koers voor het maatschappelijk vastgoed voor de buurt- en wijkcentra vast te stellen met daarin de invulling van de taakstelling van € 130.000;
2. De concept inspraaknota vast te stellen;
3. De conceptbrief inclusief de bijlagen aan de besturen van buurt-, wijk en dorpscentra vast te stellen;
4. De conceptbrief aan de raad vast te stellen.

In het koersdocument is per buurt-, wijk of dorpscentra aangegeven wat de bezuiniging inhoud. Per buurt-, wijk of dorpscentrum is opgenomen welk besluit is genomen en op basis waarvan dit besluit is genomen.

Commissievergadering (18 april 2012)

Op deze datum is in de commissie de koerswijziging voor het maatschappelijk vastgoed behandeld. Er waren veel insprekers vanuit besturen. Verder concludeert de commissie dat de koers voor het maatschappelijk vastgoed als bespreekpunt geagendeerd wordt in de raad van 23 april 2012.

Raadsvergadering van (23 april 2012)

De gemeenteraad bespreekt op 23 april 2012 de koers voor het maatschappelijk vastgoed en er vindt een inhoudelijke discussie plaats. De discussie vindt plaats rondom 3 thema's:

1. Duurzaamheid
2. Rol woningcorporaties
3. Doorontwikkeling wijk- en dorpsgericht werken.

Er zijn tijdens deze vergadering drie moties ingediend:

- Motie PvdA en CDA:
 - Samen met de wijken en dorpen te onderzoeken op welke wijze een toekomstbestendige wijken en dorpenbeleid tot stand kan komen;
 - Uiterlijk in het voorjaar 2013 (ruim voor het richtinggevend debat over de kaderbrief 2014) een ontwerp van een nieuw wijken- en dorpenbeleid aan de raad voor te leggen;

- De volgende uitgangspunten mee te geven:
 - o De mogelijkheid om wijkverenigingen en wijkpanels meer te laten samenwerken en mogelijk samen te voegen;
 - o Maatwerk is het principe; niet per definitie één structuur van wijkgericht werken opleggen;
 - o Positieve benadering door de gemeente van de mogelijkheid om zelf inkomsten te verwerven door de wijken;
 - o Indien nodig de regelgeving aan te passen;
 - o Duidelijke voorstellen te formuleren over de toekomstige gemeentelijke ondersteuning;
 - o Heldere financiële kaders te formuleren.

Deze motie is aangenomen.

- **Motie CDA en PvdA:**

- Een onderzoek te doen naar het maatschappelijk vastgoed, waarbij gekeken wordt naar:
 - o Dubbelgebruik van schoolgebouwen, verzorgingshuizen en andere gebouwen die geschikt zijn om de activiteiten van een wijkvereniging te herbergen;
 - o De mogelijkheid van overdragen aan die wijkverenigingen die dat wensen, waarbij de OZB en verzekeringen in meegenomen worden;
 - o De mogelijkheid van eigen beheer en onderhoud van wijkverenigingen die eigendom zijn van de gemeente;
 - o De mogelijkheid van samenwerking met de corporaties op het gebied van onderhoud van de wijkgebouwen.
- Met een plan te komen waarbij wijkverenigingen aanzienlijk kunnen besparen op hun stookkosten door b.v. gezamenlijke inkoop en extra energiebesparende maatregelen;
- Dit onderzoek in het voorjaar van 2013 aan de raad te presenteren.

Deze motie is aangenomen.

- **Motie PAL/Groenlinks en D66:**

- Een plan te maken om de Leeuwarder wijkgebouwen te verduurzamen door middel van een structurele en drastische verlaging van de energielasten;
- Hierin te prioriteren op basis van het besparingspotentieel, het rendement en de toekomstige functie;
- Bij deze koers de verschillende bijdragen te betrekken van verschillende bestaande initiatieven;
- De resultaten van dit plan uiterlijk oktober 2012 te presenteren met het oog op de begroting 2013.

Deze motie is aangenomen.

Collegevergadering (17 juli 2012)

In het College van B&W is tijdens deze vergadering, conform de koerswijziging, een nieuwe beleidsregel vastgesteld 'subsidiering activiteiten buurt-, wijk- en dorpscentra'. Deze beleidsregel gaat in op de te verlenen subsidies aan buurt-, wijk- en dorpscentra en de wijze waarop deze moet worden aangevraagd. De subsidies voor buurt-, wijk- en dorpscentra voor het jaar 2013 zijn ook conform deze beleidsregel vastgesteld.

Raadsvergadering (5 november 2012)

De raad geeft aan uit te zien naar de resultaten naar aanleiding van de drie ingediende moties op 23 april 2012 die in het voorjaar van 2013 worden gepresenteerd.

Door PAL/GroenLinks, PvdA, CDA is een motie ingediend.

Overwegende dat:

- de buurt- en wijkcentra een buitengewoon belangrijke rol spelen bij het organiseren van activiteiten voor en ontmoetingen tussen wijkbewoners;
- de gemeenteraad bij de behandeling van 'koers op maatschappelijk vastgoed' een discussie over de omgang met maatschappelijk vastgoed (en daarmee de buurt- en wijkcentra) en de toekomst van wijk- en dorpsgericht werken geïnitieerd heeft;

- het college heeft toegezegd dat gedurende deze discussie geen buurt- en wijkcentra zullen sluiten en heeft aangegeven dat medio 2013 besluitvorming plaatsvindt over 'koers op maatschappelijk vastgoed';
- het stoppen van beheerders zorgt voor sluiting van buurthuizen en dit gezien de rol van de buurt- en wijkcentra onwenselijk is;
- het wenselijk is om bij de bespreking 'koers op maatschappelijk vastgoed' te zoeken naar een structurele oplossing voor de buurthuisbeheerders, zodat activiteiten in wijk- en buurthuizen doorgang kunnen vinden.

Verzoekt het college:

- te voorkomen dat buurt- en wijkbeheerders hangende de discussie 'koers op maatschappelijk vastgoed' moeten stoppen met hun belangrijke werk, waardoor feitelijk ook de buurthuizen zullen moeten sluiten;
- dit zo effectief en efficiënt mogelijk te realiseren;
- financiering beschikbaar te stellen tot 1 augustus 2013, en de kosten te dekken uit het restant ISI 2012, te weten 95.000 euro, een deel van het ISI voor het jaar 2013, te weten maximaal 65.000 euro, en - als terugvaloptie - uit de Algemene Reserve.

Deze motie is aangenomen.

Informatie in de monitor en MTR

Monitor 2010

In de eerste monitor (eind 2010) staat in de toelichting dat de nadere planuitwerking in voorbereiding is. De code voor deze maatregel is 'groen'.

Monitor MTR 2012

In de beleidstekst van de MTR 2012 is geen passage opgenomen over de maatregelen ten aanzien van maatschappelijk vastgoed. In de bijlagen van de MTR wordt in de toelichtende tekst in de monitor het volgende opgemerkt:

'Eind maart 2011 heeft het college een besluit genomen over de aanpak van deze financiële opgave. Ingaande 2013 wordt op het buurt- en wijkwerk € 130.000,00 bezuinigd. Leeuwarden is voor wat betreft de "koerswijziging" verdeeld in 4 gebieden. In 2011 wordt er voor ieder gebied een zogenaamde koersbepaling opgesteld. Deze koersbepalingen worden uiterlijk in het 1^e kwartaal 2012 voorgelegd aan college en/of raad. In 2012 vindt dan de finale uitwerking plaats, zodat per 2013 € 130.000,00 structureel wordt bezuinigd'.

De code voor deze maatregel is in de MTR 'groen'.

Monitor Turap 2012

In de toelichtende tekst in de monitor bij de Turap 2012 is het volgende opgemerkt:

'Eind maart 2011 heeft het college een besluit genomen over de aanpak van deze financiële opgave. Ingaande 2013 wordt op het buurt- en wijkwerk € 130.000,00 bezuinigd. Op 23 april heeft de raad een motie maatschappelijk vastgoed aangenomen met de opdracht te kijken naar dubbelgebruik, overdracht aan wijkverenigingen, eigen beheer en onderhoud van wijkverenigingen en samenwerking met corporaties. Uitgangspunt bij de motie is dat de bezuiniging staat '.

De code voor deze maatregel is in de Turap 2012 'groen'.

Door de Gemeenteraad gestelde kaders

Financiële kaders zijn door de Gemeenteraad gesteld door het vaststellen van de begroting 2011, 2012 en de meerjarenbegroting 2011-2014 op 8 en 10 november 2010 en op 26 september 2011.

Beleidsmatige kaders zijn door de Gemeenteraad gesteld door het vaststellen van de koerswijziging maatschappelijk vastgoed met dien verstande dat er drie moties zijn ingediend (op 23 april 2012) aangaande beheer, stookkosten, duurzaamheid en toekomstbestendig wijken en dorpenbeleid.

De uitwerking van deze moties worden in het voorjaar van 2013 gepresenteerd.

Daarnaast is er op 5 november 2012 een motie ingediend om de subsidies in ieder geval tot 1 augustus 2013 beschikbaar te stellen en de kosten uit (verschillende) Reserves te dekken.

Opmerkingen

Er wordt gewerkt aan de uitvoering van de drie moties die ingediend zijn op 23 april 2012.

De beschikkingen zijn gestuurd naar de buurt-, wijk- en dorpscentra conform de nieuwe beleidsregel vastgesteld op 17 juli 2012. De vaststelling van de koerswijziging en de vaststelling van de beleidsregel leiden tot een werkelijke kostenbesparing in 2013 (en de inzet van incidentele middelen in 2013). Voor de jaren daarna is nog niet duidelijk wat er gaat gebeuren. Dat zal moeten blijken na uitwerking van de moties.

Factsheet 5: 'herinrichting WMO'

Betreft een maatregel binnen het domein 'zorgklimaat'.

Op de WMO zal een structurele bezuiniging plaatsvinden van € 3.500.000.

Voorafgaand aan het huidige college (2008-2009)

De WMO kampt al jaren met tekorten, die tot 2008 door de gemeente werden aangevuld uit algemene middelen. In 2008 heeft het toenmalige college aan de raad toegezegd om in 2009 met scenario's te komen, waarin is uitgewerkt welke keuzes de gemeenteraad kan maken ten aanzien van de WMO-begroting in de toekomst. Vanaf medio 2007 wordt de commissie Welzijn geïnformeerd aan de hand van voortgangsrapportages WMO (gemiddeld tweemaal per jaar).

Op 31 maart 2009 stuurt het college een notitie ter bespreking naar de commissie Welzijn met verschillende scenario's. Er zijn toen geen keuzes gemaakt. In het najaar van 2009 werd duidelijk dat er niet alleen keuzes gemaakt zouden moeten worden ten aanzien van de WMO begroting, maar ook ten aanzien van de gehele gemeentelijke begroting.

Rapport Krimp (maart 2010)

In het krimprapport wordt aangegeven dat de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) voor een groot deel het gemeentelijke zorg- en welzijnsbeleid bepaald. Op dit terrein zijn de rol en taak van gemeenten de laatste jaren sterk toegenomen en dit proces is nog niet voorbij. Als een van de grootste dilemma's wordt in het krimprapport aangegeven dat er een toenemend beroep op de WMO wordt gedaan bij gelijkblijvende (Rijks-) budgetten. In het toenmalige aanbod van collectieve en individuele voorzieningen moesten daarom scherpe keuzes worden gemaakt. Op basis van een voortgangsrapportage WMO uit 2010 zou bij ongewijzigd beleid een mogelijk tekort van maximaal €1.800.000 worden verwacht.

De voorstellen die het krimprapport geeft, zijn politieke keuzes. De kanttekening bij deze voorstellen is dat de uitvoering van de WMO te maken zou krijgen met tekorten. Deze voorstellen zijn nodig om de tekorten op te vangen. Ook volgt het Rijk gemeenten op de voet bij hun inzet om kosten te besparen. Inhoudelijk konden een aantal keuzen worden gemaakt.

- Door de indicatiestelling te versimpelen en ontbureaucratisering een kostenbesparing van 20% realiseren;
- Het collectief verstrekken van scootmobielen in plaats van individueel;
- Het afwentelen van kosten op (daadkrachtige) eigenaren door het profijtbeginsel bij wonen toe te passen.

In het krimprapport wordt gesproken van een bezuiniging op de WMO: generiek naar specifiek. Daar is een bedrag van €1.120.000 aan gekoppeld.

Collegeprogramma (april 2010)

Het collegeprogramma voorziet in maatregelen om WMO-voorzieningen te verstrekken binnen de budgettaire kaders. Daarbij is uitgangspunt dat de toegankelijkheid van het WMO-pakket voor burgers met lage inkomens gewaarborgd blijft. Veel WMO-voorzieningen worden in combinatie met andere voorzieningen aangeboden, voor ouderen met name uit de AWBZ. De afstemming tussen de voorzieningen van de verschillende wetten, regelingen en welzijnsbeleid kan veel beter.

Door een herinrichting van de WMO moet in 2012 € 560.000 en in 2013 € 560.000 worden bezuinigd.

Raadsvergadering Collegeprogramma op (28 april 2010)

In de raadsvergadering van 28 april 2010 sprak de nieuwe raad over het collegeprogramma, overigens zonder het collegeprogramma vast te stellen. Er heeft geen fundamentele inhoudelijke discussie over het collegeprogramma plaatsgevonden. Er zijn geen moties of amendementen ingediend.

Projectteam WMO (april – oktober 2010)

Na de bespreking van het collegeprogramma is door de portefeuillehouder opdracht gegeven aan de betrokken ambtenaren om de veranderagenda WMO 2010-2014 te maken.

Er zijn diverse informatieavonden gehouden. Daarnaast is er veelvuldig gesproken met verschillende experts en partners om het een zo zorgvuldig mogelijk proces te laten zijn.

WMO adviesraad (oktober 2010)

Naar aanleiding van de Veranderagenda WMO geeft de adviesraad haar inhoudelijke visie op de uitgangspunten van de Veranderagenda. Er wordt onder andere ingegaan op:

Algemeen gebruikelijke voorzieningen

Bij het opstellen van een nieuwe lijst van algemeen gebruikelijke voorzieningen dient de WMO adviesraad betrokken te worden. De Adviesraad aan het College andere maatregelen te treffen voor de individuele WMO-voorzieningen. Het College geeft aan dat deze beslissingen door de gemeenteraad moeten worden gemaakt.

Vervoer

Het verlagen van de Pgb-vergoeding voor het collectief vraagafhankelijk vervoer. Dit zal volgens de adviesraad veel reacties opleveren. De adviesraad geeft aan dat mogelijk voor bestaande gebruikers dit in termijnen verlaagd kan worden.

Eigen bijdrage

Invoeren van de eigen bijdrage. Er mag volgens de adviesraad geen stapelijking van eigen bijdragen plaatsvinden. Nu is het zo dat cliënten hier zelf op moeten letten. Bijvoorbeeld cliënten die een Pgb verpleging (AWBZ) en een Pgb HH (WMO) hebben. Deze cliënt moet de eigen bijdrage HH melden aan het Zorgkantoor, waarna deze eigen bijdrage in mindering wordt gebracht op de eigen bijdrage Pgb verpleging. Bij het invoeren van de eigen bijdrage zal de client hier nadrukkelijk op gewezen moeten worden en in die zin ook ondersteunt. Bij een eventuele invoering van eigen bijdrage dient de WMO adviesraad vooraf betrokken te worden.

College van B&W (7 november 2010)

Het college geeft antwoord op de brief van de WMO adviesraad. Het college gaat onder andere in op:

Algemeen gebruikelijke voorzieningen

De WMO-raad zal bij alle college- en raadsvoorstellen betrokken worden en dus ook bij het opstellen van een nieuwe lijst algemeen gebruikelijke voorzieningen.

Vervoer

Bij het uitvoeren van het verlagen van de Pgb-vergoedingen voor het collectief vraagafhankelijk vervoer krijgen alle cliënten de keuze tussen een WMO-pas voor het taxivervoer of een lagere Pgb-vergoeding. Er zijn natuurlijk mensen die de financiële vergoeding niet voor compensatie van hun vervoersbehoefte hebben gebruik, maar bijvoorbeeld om van te leven. Alle mensen worden daarom uitgebreid voorgelicht over de mogelijkheden van bijzondere bijstand. Mensen met alleen een AOW hebben in sommige gevallen namelijk recht op bijzondere bijstand. Het college ziet vooralsnog geen reden de bestaande vergoeding in termijn te verlagen.

Eigen bijdrage

Het college wil net als de WMO adviesraad een stapeling van eigen bijdragen voorkomen. Goede voorlichting door het CAK, maar ook door de gemeente zelf acht het college zeer wenselijk.

Raadsvergadering Programmabegroting (8 en 10 november 2010)

In deze begrotingsraad is de begroting voor het jaar 2011 vastgesteld en is ook de meerjarenbegroting 2011-2014 vastgesteld. Daarmee is de bezuinigende maatregel (in 2012 en 2013 een bedrag van €560.000, met een totaal van €1.120.000, vrij te spelen) financieel geborgd.

De programmabegroting geeft aan dat voor het nemen van maatregelen om WMO-voorzieningen te verstrekken binnen de budgettaire kaders, scenario's worden uitgewerkt. Er worden eind 2010 scenario's aan de gemeenteraad gepresenteerd om de kosten te beperken, de inkomsten te verhogen om mogelijkheden te behouden om te kunnen participeren. Het algemeen gebruikelijk verklaren van bepaalde voorzieningen, het invoeren van een eigen bijdrage, aanbestedingen, het beperken van uitvoeringskosten en administratieve lasten, de vereenvoudiging van het indicatie- en besluitvormingsproces maken en het versterken van het gebruik van algemene en collectieve voorzieningen in plaats van individuele voorzieningen maken daar onder andere onderdeel van uit.

Commissievergadering Welzijn (8 december 2010)

In de commissievergadering is de veranderagenda WMO besproken. Deze veranderagenda is opgesteld aan de hand van de uitgangspunten die opgenomen zijn in het collegeprogramma. In de commissievergadering wordt een stevige inhoudelijke discussie gevoerd. Er worden vragen gesteld door verschillende partijen met name over de inkomensafhankelijke bijdrage en het algemeen verstrekken van voorzieningen.

In de toelichting van het college aan de commissie is de volgende passage van belang:

Ten tijde van het opstellen van het collegeprogramma werd uitgegaan van een structureel tekort op de WMO in 2011 van € 1.120.000,- veroorzaakt door een tekort op de WRV en de HH. Om dit tekort te dekken is in het collegeprogramma extra budget beschikbaar gesteld. In het collegeprogramma is vervolgens opgenomen dat dit tekort in twee jaren moet worden opgelost door een bezuiniging van €1.120.000,-. Uitgangspunt van het programma is dat de WMO binnen de budgettaire kaders wordt uitgevoerd. In de 2^e helft van 2010 werd duidelijk dat het verwachte structurele tekort vanaf 2011 geen €1.120.000,- maar € 3.500.000,- zal zijn. De toename van het tekort van € 2.400.000,- wordt veroorzaakt door een toename van de uitgaven voor HH van € 1.000.000,- en een toename van de kosten voor WRV van € 1.000.000,-. Verder daalt het rijksbudget met € 400.000,-. Concreet houdt dit in dat een bezuiniging van € 1.120.000,- niet voldoende is maar dat er € 3.500.000,- structureel moet worden bezuinigd op de uitgaven voor de WMO om de WMO voorzieningen binnen de budgettaire kaders te kunnen verstrekken. Voor de manier waarop wij deze bezuiniging gaan uitvoeren hebben wij een uitvoeringsprogramma opgesteld, dit is de "Veranderagenda WMO 2010 -2014.

Verdeling en typen bezuinigingen in Veranderagenda:

2011: € 1.000.000

- PGB controles
- Aanbesteding hulpmiddelen
- Hanteren van de maximale normen voor eigen bijdrage Huishoudelijk Hulp
- Het opzetten van een nazorgsysteem.

2012: € 1.500.000

- De nieuwe verordening
- Invoering van eigen bijdrage voor WRV voorzieningen
- De invoering van een scootmobielenvoer
- De verschillende maatregelen op het gebied van het collectief vervoer
- Het opnieuw vaststellen van de lijst met algemeen gebruikelijke voorzieningen
- De eerste effecten van het minder indiceren van huishoudelijke hulp doordat die huishoudelijke hulp door de sociale omgeving en/of het wijkteam/sociale onderneming worden uitgevoerd.

2013: € 750.000

2014: € 750.000

- In 2013 en 2014 zal nog ieder jaar €750.000 worden bezuinigd door de invoering van de laatste maatregelen en de na-ijlende effecten van de reeds ingevoerde maatregelen.

In de komende jaren zijn na bezuinigingen nog tekorten. Het college vraagt de raad deze tekorten te compenseren.

In 2011 is dat € 1.427.000.

In 2012 is dat € 1.076.000

In 2013 is dat € 886.000.
Raadsvergadering (15 december 2010) In de raadsvergadering wordt de veranderagenda vastgesteld conform het voorstel van het college met inachtneming van de aangenomen moties. In totaal zijn er 7 moties ingediend waarvan er 4 zijn aangenomen. De aangenomen moties zijn: • Motie PvdA: ○ Invoeren van een gedifferentieerd systeem van eigen bijdrages, waarbij de inkomenspositie van de cliënt bepalend is voor de hoogte van de vergoeding. • Motie PAL/GroenLinks, PvdA en SP: ○ Het woord primaat op verhuizen te schrappen uit uitgangspunt 5 van de veranderagenda WMO voorzieningen maatschappelijke ondersteuning gemeente Leeuwarden. ○ Per concreet geval een gedegen afweging te maken tussen woningaanpassing en verhuisplicht, de kosten en de persoonlijke gevolgen tussen aanpassing en verhuizing. • Motie PAL/GroenLinks: ○ Het begrip wederkerigheid uit de Veranderagenda 2010-2014 te halen. • Motie PAL/GroenLinks en PvdA: ○ Aan te dringen bij de provincie om bij de aanbesteding van het openbaar vervoer een goede toegankelijkheid voor mensen met een beperking te waarborgen.
Raadsvergadering Programmabegroting (7 november 2011) In deze Begrotingsraad is de begroting voor het jaar 2012 vastgesteld. De WMO-uitgaven worden hier als risico gekenmerkt. Daarnaast geeft het bijlagenboek van de begroting aan wat de te verwachten tekorten of overschotten zijn.
Raadsvergadering (10 november 2011) In de raadsvergadering gaat de raad akkoord met bijlage A van de begroting (structurele en incidentele mee- en tegenvallers). De raad stelt voor de uitvoering van de WMO voor de jaren 2011, 2012 en 2013 (de jaren dat er nog een tekort op de WMO wordt verwacht) incidentele middelen beschikbaar: • 2011: 1,427 miljoen euro • 2012: 1,076 miljoen euro • 2013: 0,886 miljoen euro • Totaal: 3,389 miljoen euro.
Voortgangsrapportage maart 2012, resultaat 2011 De voortgangsrapportage is besproken in de Commissie Welzijn op 9 mei 2012. Er heeft geen diepe inhoudelijke discussie plaatsgevonden en de commissie achtte zich voldoende geïnformeerd. Wel heeft de wethouder twee toezeggingen gedaan: - Er is een verbeterslag mogelijk bij de communicatie naar WMO-gebruikers over de gevolgen van de veranderingen; - De voortgangsrapportage zullen over dezelfde periodes worden gemaakt, zodat vergelijken makkelijker is. De gemeenteraad heeft de voortgangsrapportage ter kennisgeving aangenomen op 30 mei 2012. Het resultaat van de WMO over 2011 is € 929.778,- negatief. Het tekort is lager dan verwacht. In de Veranderagenda werd voor jaarschijf 2011 uitgegaan van een verwacht tekort van € 1.427.000 en in de eerste voortgangsrapportage 2011 (november 2011) werd een negatief resultaat verwacht van €1.075.054,-. Aangezien de raad in de vergadering van 10 november 2011 incidenteel een bedrag beschikbaar heeft gesteld van 1,427 miljoen euro voor 2011, bedraagt het uiteindelijke resultaat op de WMO over 2011 € 497.778,- positief.
Collegevergadering (20 november 2012) De voortgangsrapportage is in de vergadering van 20 november 2012 door het college vastgesteld. De voortgangsrapportage wordt op 16 januari 2013 door de Commissie Welzijn besproken. Het college stelt voor om de voortgangsrapportage vanaf 2013 op te nemen in de reguliere P&C cyclus.

Op basis van de eerste 9 maanden van 2012 is het verwachte resultaat op de WMO over 2012 € 997.000 negatief. Het tekort is lager dan verwacht. In de Veranderagenda werd voor jaarschijf 2012 uitgegaan van een verwacht tekort van € 1.076.000,-.

Aangezien de raad in de vergadering van 10 november 2011 incidenteel een bedrag beschikbaar heeft gesteld van 1,076 miljoen euro voor 2012, bedraagt het uiteindelijke resultaat op de WMO over 2012 € 79.000,- positief.

Informatie in de monitor en MTR

Monitor 2010

In de eerste monitor (eind 2010) staat in de toelichting dat de nadere uitwerking van de plannen nog loopt. Tevens is aangegeven dat het oorspronkelijke bedrag van 1,120 miljoen euro is bijgesteld tot 3,5 miljoen euro. De code voor deze maatregel is 'groen'.

Monitor MTR 2012

In de beleidstekst van de MTR 2012 is geen passage opgenomen over de maatregelen ten aanzien van de WMO. In de bijlagen van de MTR wordt in de toelichtende tekst in de monitor het volgende opgemerkt:

Het verwachte tekort is inmiddels (na totstandkoming collegeprogramma) naar boven bijgesteld; veranderagenda door raad vastgesteld. Wordt meegenomen in reguliere procesbeheersing: regelmatige spiegeling resultaten uitvoering aan beleidskader. Via kwartaalrapportages naar raad. Laatste kwartaal rapportage geeft aan dat terugdringing van de uitgaven op koers ligt en de maatregelen van de veranderagenda effectief zijn. Zie ook paragraaf weerstandsvermogen begroting 2012.

De code voor deze maatregel is 'groen'. Opmerkelijk (in vergelijking tot de monitor uit 2010) is dat in deze monitor nog het oude bedrag van 1,120 miljoen euro staat als taakstelling.

Turap 2012

In de beleidstekst van de Turap 2012 is geen passage opgenomen over de maatregelen WMO. In de monitor bij de Turap wordt wel informatie verstrekt. De monitor geeft aan dat: het tekort inmiddels (na totstandkoming van het collegeprogramma) naar boven is bijgesteld; de veranderagenda is vastgesteld door de raad. Deze wordt meegenomen in de reguliere procesbehandeling: regelmatige spiegeling van de resultaten van de uitvoering aan het beleidskader. Via kwartaalrapportages wordt de raad geïnformeerd. Laatste kwartaal rapportage geeft aan dat terugdringing van de uitgaven op koers ligt en de maatregelen van de veranderagenda effectief zijn. De code voor deze maatregel is 'groen'. Opmerkelijk (in vergelijking tot de monitor uit 2010) is dat in deze monitor nog het oude bedrag van 1,120 miljoen euro staat als taakstelling.

Door de Gemeenteraad gestelde kaders:

Financiële kaders zijn door de Gemeenteraad gesteld door het vaststellen van de begroting 2011, 2012 en de meerjarenbegroting 2011-2014 op 8 en 10 november 2010 en op 7 november 2011.

Beleidsmatige kaders zijn door de Gemeenteraad gesteld door het vaststellen van Veranderagenda WMO, inclusief vier aangenomen moties.

Opmerkingen

Het realiseren van de oorspronkelijke bezuiniging van 1,120 miljoen (560.000 in 2012 en 2013) is feitelijk niet meer aan de orde. Het gaat om een bezuiniging van 3,5 miljoen euro (1 miljoen in 2011; 1,5 miljoen in 2012; 0,75 miljoen in 2013 en 2014). Daarnaast heeft de raad voor de jaren 2011, 2012 en 2013 incidentele middelen beschikbaar gesteld voor een bedrag van 3,389 miljoen euro.

Factsheet 6: 'verminderen aantal Lantaarnpalen (1.000)'

Betreft een maatregel binnen het domein 'woonklimaat'.

Op openbare verlichting zal een besparing worden gerealiseerd door het verwijderen van 1.000 lantaarnpalen met als resultaat een structurele kostenbesparing van € 75.000.

Rapport Krimp (maart 2010)

In het krimprapport wordt aangegeven dat de openbare verlichting meer specifiek kan worden ingezet, alleen op die plaatsten waar het echt nodig is. Het reduceren van het aantal lantaarnpalen kan daarmee bijdragen aan de bezuinigingstaakstelling. Dit betekent evenwel dat het 'comfort' van de openbare ruimte kan afnemen. Het rapport krimp stelt voor 1.000 lantaarnpalen te verwijderen uit de openbare ruimte. Dit levert een besparing op van € 75.000. Deze optie is een politieke keuze.

Collegeprogramma (april 2010)

Het collegeprogramma spreekt van een vermindering van het aantal lantaarnpalen met 1.000. Dit moet in 2012 een structurele besparing opleveren van € 75.000.

Raadsvergadering collegeprogramma op (28 april 2010)

In de raadsvergadering van 28 april 2010 werden de nieuwe raadsleden geïnstalleerd en sprak de nieuwe raad over het collegeprogramma, overigens zonder het collegeprogramma vast te stellen. Er heeft geen fundamentele inhoudelijke discussie over het collegeprogramma en het bezuinigingspakket plaatsgevonden. Er zijn geen moties of amendementen ingediend.

Raadsvergadering Programmabegroting (8 en 10 november 2010)

In deze begrotingsraad is de begroting voor het jaar 2011 vastgesteld en is ook de meerjarenbegroting 2011-2014 vastgesteld. Daarmee is de kostenbesparende maatregel (verwijderen van 1.000 lantaarnpalen) financieel geborgd. De specifieke toelichting in de programmabegroting geeft aan dat aan de hand van nieuw op te stellen beleid (2011) beoordeeld wordt op welke locaties openbare verlichting kan worden verwijderd. De meest effectieve wijze om de duurzaamheidsdoelstelling te bereiken is daar waar het enigszins kan, de lichtmasten te verwijderen. In de begroting 2011 is een structurele besparing opgenomen vanaf 2012 van € 75.000.

Projectteam Openbare Verlichting

In oktober 2009 is door het (ambtelijk) projectteam openbare verlichting gestart met het opstellen van een nieuw beleidsplan openbare verlichting ('Het Donker Belicht'). In deze projectperiode is o.m. ingezet op een structurele besparing van € 75.000 zoals genoemd in collegeprogramma en vastgestelde begroting. Daarbij wordt ook ingezet op andere maatregelen zoals dimmen, witlicht en het toepassen van lange levensduurlampen (zoals bijvoorbeeld led-verlichting).

Commissievergadering Stadsontwikkeling (14 november 2011)

In de commissievergadering is het nieuwe beleidsplan 'Het Donker Belicht' besproken. In het beleidsplan is o.m. het volgende opgenomen: 'in het collegeprogramma is de opdracht vastgelegd om tot een structurele besparing van € 75.000 te komen in 2012 door het aantal lichtmasten met 1.000 stuks te verminderen'. In de programmabegroting van 2011 staat: 'aan de hand van nieuw op te stellen beleid wordt beoordeeld op welke locaties openbare verlichting kan worden verwijderd. Een structurele besparing van € 75.000 kan, afhankelijk van de investeringen in energiebesparende maatregelen, worden behaald. Daarbij wordt niet alleen aan het verwijderen van lichtmasten gedacht maar ook andere maatregelen zoals dimmen, witlicht en het toepassen van lange levensduurlampen (zoals bijvoorbeeld led)'.

Raadsvergadering 28 november 2011

In de Raadsvergadering wordt het beleidsplan vastgesteld. De kern van het nieuwe beleid is als volgt: Bij iedere situatie of locatie zal de vraag worden gesteld of, en zo ja wanneer, kunstlicht noodzakelijk is en hoe licht of donker het er moet zijn. De openbare verlichting dient duurzaam, milieuvriendelijk, veilig, sfeervol, betaalbaar te zijn en aan te sluiten bij het gebruik van de openbare ruimte.

Daarbij wil het college in de periode tot 2020 besparen op het energieverbruik van openbare verlichting. In plaats van elk jaar meer energie te verbruiken (gemiddeld 1,3% per jaar) wil het college minder gaan verbruiken. De ambitie van het college is om met ingang van 2020 10% minder energie te verbruiken voor de openbare verlichting ten opzichte van het verbruik in 2010.

Maatregelen:

- Geen openbare verlichting plaatsen waar het niet nodig is;
- Lichtmasten verwijderen waar het kan;
- Het licht uitzetten waar en wanneer het nog niet nodig is bijvoorbeeld bij nog niet in gebruik genomen industriegebieden;
- Het toepassen van wit licht;
- Het toepassen van reflectie indien dit mogelijk is als alternatief voor openbare verlichting;
- Het dimmen van licht waar en wanneer dat kan
 - o Het inbouwen van dimsystemen in de OVL
 - o Het toepassen van dimsystemen voor nieuwe lichtmasten;
- Het toepassen van lange levensduur lampen (zoals bijvoorbeeld led en Auralight).

Conform het voorstel van het college is het beleidsplan met algemene stemmen aangenomen.

In het raadsvoorstel is hierbij het volgende aangegeven (citaat): 'Het uitvoeren van de voorgestane structurele bezuiniging van € 75.000 is echter niet van vandaag op morgen gerealiseerd. Deze bezuiniging vraagt om afstemming met de wijken en om investeringen voor het realiseren van deze structurele bezuiniging. Met ingang van 2012 wordt gestart met de invulling van deze taakstelling.' (A)

De raad besluit conform het voorstel van het College van B&W:

- De reactienota "Het Donker Belicht" vast te stellen;
- Het beleidsplan "Het Donker Belicht" vast te stellen;
- Het huidige beleidsplan "Openbare verlichting in de gemeente Leeuwarden 1999" terug te trekken;
- Het college opdracht te geven tot het maken van een uitvoeringsprogramma OVL 2012-2020 binnen door de raad gestelde kaders;
- Daarbij dient het beleidsplan "Het Donker Belicht" als kader.

MTR+Monitor/Turap 2011/2012

In de monitor bij eerste Turap van 1/7/2011 staat dat de bezuiniging taakstellend is. In een nieuw op te stellen OV-beleid (1^e helft 2011) wordt het bedrag van € 75.000 als kader meegenomen.

In de beleidstekst van de MTR 2012 is geen passage opgenomen over de maatregelen ten aanzien van openbare verlichting. In de bijlage van de MTR (monitor) staat: 'uitvoering cf. voorstel'. Deze passage staat ook in de monitor bij de Turap 2012.

De code is in alle monitoren 'groen'.

Projectteam Openbare Verlichting

Begin 2012 is beoordeeld welke lantaarnpalen in eerste instantie kunnen worden verwijderd. In de tweede helft van 2012 is gestart met het verwijderen van de eerste 500 lantaarnpalen. Welke overige (500) lantaarnpalen kunnen worden verwijderd, moet nog worden bepaald. Tijdens dit proces zullen bewoners, bijvoorbeeld in de vorm van wijkpanels, worden geconsulteerd (vorm nog nader te bepalen).

Door de Gemeenteraad gestelde kaders

Financiële kaders zijn door de Gemeenteraad gesteld door het vaststellen van de begroting 2011, 2012 en de meerjarenbegroting 2011-2014 op 8 en 10 november 2010 en op 26 september 2011.

Beleidsmatige kaders zijn door de Gemeenteraad gesteld door het vaststellen van het beleidsplan 'Het Donker Belicht' met daarin de maatregelen die uitgewerkt zijn vanuit het maatregelenpakket dat opgenomen is in het Collegeprogramma 2011-2014 op 28 november 2011

Opmerkingen

De uiteindelijke uitwerking van de maatregel is anders dan in het collegeprogramma is opgenomen en in aangepaste vorm ook vastgelegd in het beleidsplan "Het Donker Belicht". In 2012 wordt de geplande besparing van € 75.000 gerealiseerd door een combinatie van het weghalen van een deel van de 1.000 lantaarnpalen en incidentele voordelen op onderhoud en energiekosten. Pas na 2013 zal (zo is de verwachting) de volledige taakstelling zijn gerealiseerd middels vermindering van 1.000 lantaarnpalen dan wel overige maatregelen.

In financiële zin is de structurele besparing dus gerealiseerd in 2012; in beleidsmatige zin is de maatregel 'verwijderen 1.000 stuks' niet expliciet gerealiseerd maar zijn in de lijn van het beleidsplan 'Het Donker Belicht' maatregelen uitgevoerd (citaat: *Een structurele besparing van € 75.000 kan afhankelijk van de investeringen in energiebesparende maatregelen worden behaald. Daarbij wordt niet alleen aan het verwijderen van lichtmasten gedacht maar ook andere maatregelen zoals dimmen, witlicht en het toepassen van lange levensduurlampen, zoals bijvoorbeeld led*). De toelichtende tekst bij de monitor (Turap 2012) "Uitvoering cf. voorstel" had op dit onderdeel beter kunnen worden toegelicht met het gestelde onder A.

Factsheet 7: 'Taakstelling bedrijfsvoering (generieke opgave)'

Betreft een maatregel binnen het domein 'Bedrijfsvoering'.

De totale taakstelling is 6,4 miljoen euro. In deze collegeperiode een taakstelling van 3 miljoen euro, gelijkelijk verdeeld over 2012-2014. Taakstelling 2015 – 2017 nog 3,4 miljoen euro.

Rapport Krimp (april 2010)

In het krimprapport is onder het hoofdstuk efficiency/versoeringsmaatregelen aangegeven dat een flink deel van de bezuinigingsopdracht gevonden moet worden in het doorvoeren van een algehele efficiencykorting op de budgetten van alle gemeentelijke taken. Daarbij gaat het om efficiënter en effectiever organiseren van processen en in sommige gevallen om een versoering van producten en diensten (binnen politieke randvoorwaarden). Het krimprapport geeft aan dat het opleggen van een generieke efficiency/versoeringsmaatregel haalbaar is van 5% (basistaken) tot 10% (plustaken) op beïnvloedbare budgetten.

Met deze percentages als uitgangspunt heeft een brede doorlichting plaatsgevonden van alle gemeentelijke prestaties en bijbehorende budgetten. Daar waar versoeringsvraagstukken vragen om een expliciete politieke afweging worden deze in het krimprapport toegelicht bij de betreffende beleidsdomeinen. Voor het overige ligt de verantwoordelijkheid bij het ambtelijk management.

In het krimprapport wordt de totale generieke korting (voorlopig) berekend op 6,5 miljoen euro, met de volgende verdeling (afgeronde bedragen):

- Primair proces: 4,4 miljoen euro
- Dienstverlening: 0,2 miljoen euro
- Middelen: 1,8 miljoen euro
- Politiek bestuur: 0,1 miljoen euro

In het krimprapport staat dat de omvangrijke taakstelling op bedrijfsvoering noopt tot fasering van de uitvoering. De organisatie moet een aantal jaren de tijd krijgen om alle voorstellen te implementeren. Verder is de inzet van frictiemiddelen nodig om het noodzakelijke flankerende beleid te kunnen uitvoeren en als investeringsbudget om alle potentiële besparingsmogelijkheden ten volle te benutten en tot innovaties te kunnen komen.

Collegeprogramma (maart 2010)

In het collegeprogramma is aangegeven dat het college in totaal 6.4 miljoen euro wil bezuinigen op bedrijfsvoering, waarvan ruim 3 miljoen in deze collegeperiode. Het restant van de taakstelling (3,4 miljoen euro) wordt in de periode 2015-2017 gerealiseerd en wordt in de betreffende meerjarenbegroting opgenomen. Het college geeft aan dat deze taakstelling gevolgen heeft voor politiek-bestuurlijke processen: er zal meer op hoofdlijnen gestuurd moeten worden en niet elke vraag zal onmiddellijk beantwoord kunnen worden.

Het ambtelijke apparaat zal door deze bezuiniging tussen 80 en 100 formatieplaatsen krimpen. Er wordt ingezet op natuurlijke uitstroom; gedwongen ontslagen worden uitgesloten en er komt geen algemene vacaturestop.

De natuurlijke uitstroom is niet evenredig verdeeld is over de organisatieonderdelen en functies, waardoor het niet te voorkomen is dat er boventalligheid en frictie ontstaat. Hiervoor zet het college een frictiebudget in. Door de inzet van onder meer personeelsplanning, regie op mobiliteit en ontwikkeltrajecten tracht het college boventalligheid zoveel mogelijk te beperken. Verder investeert het college in ICT (digitalisering papierstromen, e-loket) en huisvesting (betere benutting bestaande huisvesting, vermindering dislocaties) om de reductie in formatie mogelijk te maken.

De taakstelling bedrijfsvoering van ruim 3 miljoen euro moet worden gerealiseerd in de volgende fasering:

- 2012: € 1,0 miljoen
- 2013: € 1,0 miljoen
- 2014: € 1,0 miljoen

In de jaren 2012 – 2014 wordt per jaar een frictiebudget ingezet van 80% van de besparing (800.000 euro per jaar). De frictiemiddelen worden ingezet voor het noodzakelijke flankerende beleid. De wens tot een investeringsbudget om alle potentiële besparingsmogelijkheden ten volle te benutten en tot innovaties te kunnen komen is niet gehonoreerd bij de college onderhandelingen niet gehonoreerd, (er is dus alleen geld voor flankerende beleid beschikbaar gesteld en geen afzonderlijk budget voor vernieuwende investeringen in de bedrijfsvoering).

Raadsvergadering Collegeprogramma op (28 april 2010)

In de raadsvergadering van 28 april 2010 werden de nieuwe raadsleden geïnstalleerd en sprak de nieuwe raad over het collegeprogramma, overigens zonder het collegeprogramma vast te stellen. Er heeft geen fundamentele inhoudelijke discussie over het collegeprogramma of het bezuinigingspakket plaatsgevonden. Er zijn geen moties of amendementen ingediend.

Adviesgroep 'Doorpakken' en PO krimp (vanaf april 2010)

In april 2010 heeft de directieraad (bestuurlijk geïndiceerd) besloten een adviesgroep rond de uitvoering van het collegeprogramma in te stellen (de adviesgroep 'doorpakken'). De Adviesgroep heeft de volgende opdracht meegekregen:

1. Monitoren en bewaken; het (in financiële zin) volgen van de bezuinigingen en het signaleren van mogelijke knelpunten aan de hand van een simpele monitor;
2. Communicatie; Communicatie; inspanningen gericht op het opstellen van communicatieboodschappen die door het bestuur kunnen worden gebracht bij het presenteren en toelichten van de verschillende ambities van het collegeprogramma, inclusief de voorgenomen bezuinigingen. Het betreft ook de interne communicatie naar management en medewerkers;
3. Managementondersteuning; wat hebben managers nodig om de bezuinigingen en ontwikkelopgaven uit te voeren.

De adviesgroep hanteert de volgende uitgangspunten:

1. Het lijnmanagement is verantwoordelijk voor de uitvoering van het collegeprogramma, de adviesgroep ondersteunt waar mogelijk;
2. Er wordt zo veel mogelijk aangesloten bij bestaande processen en verantwoordingslijnen (reguliere P&C cyclus).

Deze uitgangspunten gelden ook voor deze maatregel.

Bestuurlijke sturing vindt vooral plaats in het portefeuillehoudersoverleg Krimp (met de wethouders financiën en bedrijfsvoering). Dit overleg vond in eerste instantie maandelijks plaats; inmiddels eens per zes weken.

Raadsvergadering Programmabegroting op (8 en 10 november 2010)

In deze Begrotingsraad is de begroting voor het jaar 2011 vastgesteld en is ook de meerjarenbegroting 2011-2014 vastgesteld. Daarmee is de kostenbesparende maatregel (taakstelling bedrijfsvoering) financieel geborgd voor de jaarschijven 2012 t/m 2014 (met doorkijk naar 2017). Tevens zijn de in te zetten frictiekosten (80% van de taakstelling) in de meerjarenbegroting opgenomen t/m 2014.

De eerste monitor (december 2010)

In de eerste monitor van (december 2010) is de taakstelling bedrijfsvoering voor de eerste jaarschijf verhoogd met 40.000 als gevolg van het wegvallen van de maatregel 'besparing op Kunstbezit'. In de bijlage bij de eerste monitor van 2010 is een overzicht gegeven van de specifieke invulling van de taakstelling per dienst en sector.

In totaal gaat het om een reductie van ongeveer 80 formatieplaatsen (3,9 miljoen) en budgetreductie van

2,7 miljoen, als volgt verdeeld:

Omschrijving	Formatiereductie	Taakstelling (formatie en budget, in €)
Algemene Zaken	24,08	1.942.000
Stadsontwikkeling en beheer	20,84	2.115.000
Welzijn	19,57	1.956.000
Concern(breed)	3,00	382.000
Brandweer	3,40	227.000
	70,89	6.622.000

Deze taakstellingen zijn in financiële zin vertaald in de meerjarenbegroting van de gemeente.

De regiegroep

De regiegroep bestond al geruime tijd en hield zich bezig met sturing op interne mobiliteit in zijn algemeenheid.

Medio 2011 wordt duidelijk dat een aantal ontwikkelingen nopen tot extra krimp van het personeelsbestand. Vooral de rijksbezuinigingen op het zogenaamde participatiebudget, en de daarmee verband houdende onontkoombare vermindering van het personeelsbestand voor arbeidsmarkt re-integratie (het werkplein), stelt de organisatie voor een forse aanvullende opgave. Het is duidelijk dat er stevigere sturing nodig is om de opgave te realiseren.

De inzet van de regiegroep op de herplaatsing van boventalligen en het daarvoor in te zetten instrumentarium is vanaf medio 2011 aanzienlijk versterkt. De regiegroep kon met het nodige mandaat regie voeren op de realisatie van de totale taakstelling bedrijfsvoering. De regiegroep heeft daartoe een plan van aanpak opgesteld. Onderdeel van het plan is de uitwerking van procedures en instrumenten, gericht op een zo effectief mogelijke herplaatsing van boventallig personeel. Belangrijke aandachtspunten zijn sturing op strategisch personeelsbeleid (onder andere tegengaan van boventalligheid en sturing op re-integratie) en een nieuw af te sluiten sociaal akkoord.

Monitor Turap 2011 (eind 2011)

In de Turap 2011 staat dat de taakstelling bedrijfsvoering in 2013 is verhoogd met 80.000 euro in verband met de verlaging van de specifieke taakstelling op de HCL.

Informatiebijeenkomst raad over taakstellingen en personele krimp (31 januari 2012)

Op 31 januari 2012 is de raad door de wethouder, concerncontroller en directeur AZ (tevens voorzitter van de regiegroep) geïnformeerd over de stand van zaken ten aanzien van de bezuiniging bedrijfsvoering. In de presentatie is toegelicht dat de opgave groter is door diverse ontwikkelingen (waaronder werkplein, Parnas, terugloop projecten). In totaal wordt de personele krimpogave geschat op 155-195 formatieplaatsen. In de presentatie wordt aangegeven dat er voor de aanvullende krimpogave (bovenop de oorspronkelijke 80 formatieplaatsen) nog geen frictiebudget beschikbaar is.

Geconcludeerd wordt dat:

- de bedrijfsvoeringstaakstelling haalbaar maar complex is;
- als gevolg van rijksbeleid en economische recessie een extra besparing nodig is en dat er een groeiend boventalligheidsrisico is;
- de beschikbare frictiemiddelen niet meer aansluiten bij de omvang van de totale krimpoperatie (de raad is gevraagd 800.000 euro extra frictiebudget beschikbaar te stellen voor 2013 in de begrotingsbehandeling 2012);
- de werkgelegenheidsgarantie moet worden heroverwogen (op korte termijn niet houdbaar);
- een exact toekomstplaatje ten aanzien van personeel lastig te geven is als gevolg van de veelheid en diversiteit van ontwikkelingen;
- er regievoering nodig is om knelpunten op te lossen;

- er een voorzichtig aannamebeleid moet worden gevoerd.

Er is geen verslag gemaakt van deze informatiebijeenkomst.

Midtermreview (februari 2012)

In de midtermreview van het collegeprogramma 'Doorpakken in nieuwe tijden' wordt in de toelichtende tekst uitgebreid stilgestaan bij de stand van de maatregel 'Taakstelling bedrijfsvoering'. De toelichtende tekst in de MTR is inhoudelijk vergelijkbaar met de informatie uit de presentatie aan de raad op 31 januari 2012.

Informatie in de monitor en MTR

Monitor Turap 2010

In de monitor bij de Turap 2010 staat in de toelichting dat de uitwerking en voorbereiding in volle gang zijn. In 2011 is de taakstelling structureel verhoogd met 40.000 euro (wegvallen besparing kunstbezit)

Monitor Turap 2011

In de monitor bij de Turap 2011 staat in de toelichting dat de uitwerking en voorbereiding in volle gang zijn. De maatregel is onderdeel van de totale taakstelling van 6,4 miljoen euro voor de periode 2012 – 2017. Vanaf 2011 is de taakstelling structureel verhoogd met 40.000 euro (wegvallen besparing kunstbezit). Sturing op mobiliteit en (voorkomen) langdurige boventalligheid is een belangrijk risicofactor.

Monitor MTR 2012

In de monitor bij de MTR staat in de toelichting dat de uitwerking en voorbereiding in volle gang zijn. De maatregel is onderdeel van de totale taakstelling van 6,4 miljoen euro voor de periode 2012 – 2017. Vanaf 2011 is de taakstelling structureel verhoogd met 40.000 euro (wegvallen besparing kunstbezit) en vanaf 2013 is de taakstelling structureel verhoogd met 80.000 euro (verlaging taakstelling HCL). Taakstelling is reëel en haalbaar. Wel aandacht noodzakelijk voor sturingsvraagstukken rondom mobiliteit en boventalligheid.

Monitor Turap 2012

In de monitor bij de Turap 2012 staat in de toelichting dat de uitwerking en voorbereiding in volle gang zijn. De maatregel is onderdeel van de totale taakstelling van 6,4 miljoen euro voor de periode 2012 – 2017. Inmiddels is in totaal 5 miljoen euro in de meerjarenraming 2012 – 2016 verwerkt; resteert nog 1,4 miljoen euro voor 2017. Vanaf 2011 is de taakstelling structureel verhoogd met 40.000 euro (wegvallen besparing kunstbezit) en vanaf 2013 is de taakstelling structureel verhoogd met 80.000 euro (verlaging taakstelling HCL). Jaarschijf 2015 wordt met 85.000 euro verhoogd in verband met wegvallen bezuiniging op huisvesting MCC/MFC. Taakstelling is reëel en haalbaar. Wel aandacht noodzakelijk voor sturingsvraagstukken rondom mobiliteit en boventalligheid.

In de eerste monitor van 2010 heeft deze maatregel code 'groen'. In alle andere monitoren heeft deze maatregel code 'oranje' (extra aandacht vereist).

Afsluiten sociaal akkoord (11 januari 2013)

Op 11 januari 2013 heeft het college overeenstemming bereikt met de bonden over het nieuwe sociaal akkoord. Onderdeel van het akkoord is dat er geen ontslagbescherming meer geldt en geen salarisgarantie.

Informatiebijeenkomst raad over taakstelling bedrijfsvoering (januari 2013)

Het was de bedoeling dat de raad begin 2013 weer zou worden geïnformeerd door de wethouder bedrijfsvoering over de stand van zaken voor deze maatregel. Inmiddels is duidelijk dat de raad in verband met de drukke agenda er de voorkeur aan geeft de bespreking van de uitkomsten van het rekenkameronderzoek af te wachten en dus niet ingaat op het aanbod van het College.

Door de Gemeenteraad gestelde kaders

Financiële kaders zijn door de Gemeenteraad gesteld door het vaststellen van de begroting 2011, 2012 en 2013 en de bijbehorende meerjarenbegrotingen.

De raad heeft geen andere kaders vastgesteld dan financiële kaders.

Opmerkingen

De taakstelling binnen deze maatregel is financieel. De raad wordt daarover geïnformeerd door middel van de monitors, begroting en jaarrekening. Over de onderliggende ambtelijke en bestuurlijk (sturing) op formatiereductie, is de raad geïnformeerd in de informatiebijeenkomst van januari 2012. Het was de intentie om dat begin 2013 te herhalen.

De taakstelling binnen deze maatregel was en is € 6,4 mln. in 6 jaar. Dat is de opdracht die door de raad is geformuleerd en daar richt de monitor zich op. De managementopgave om te sturen op personeelsreductie is aanzienlijk verzaamd als gevolg van optreden van andere ontwikkelingen, zoals de korting op het P-budget, Parnas etc. Over de voortgang van deze totale formatiekrimp wordt de raad geïnformeerd via de reguliere P&C cyclus. De beleidsmatige en personele consequenties van de korting op het P-budget zijn uiteraard wel afzonderlijk onderwerp van bespreking geweest in de raad bij de herijking van het re-integratiebeleid. Dat zelfde geldt voor de personele afbouw van Parnas in het debat over de cultuureducatie. Deze verschillende krimpbewegingen zijn niet in samenhang in de bezuinigingsmonitor opgenomen vanwege het verschillende karakter. Overigens is er ambtelijk wel een integrale krimp-monitor.

De raad stelt kredieten beschikbaar voor de inzet van incidentele frictiemiddelen (80% van de structurele besparing). De inzet van frictiemiddelen is zichtbaar in de begroting en jaarrekening (bijlage B). In de toelichtende tekst van de monitor wordt de inzet van frictiemiddelen niet genoemd.

De raad is terughoudend in sturing op deze maatregel. Invulling en sturing op realisatie van deze maatregel is bedrijfsmatig en daarmee volgens de raad aan het college.

Wij hebben geen zicht in hoeverre de eerste schijf van de bezuinigingstaakstelling over 2012 (1 miljoen euro) is gerealiseerd en op welke wijze deze bezuiniging tot stand is gekomen. De beoordeling of de eerste schijf daadwerkelijk is gerealiseerd kan in finale vorm pas plaatsvinden als de jaarrekening beschikbaar is. Die biedt inzicht in de mate waarin de totale uitgaven voor apparaatskosten binnen het begrotingskader zijn gebleven, waarin de jaarschijf van € 1 mln. is verwerkt. De Turap 2012 geeft een indicatie dat de taakstelling gerealiseerd wordt.

De bestuurlijke verantwoording vindt dus op hetzelfde (hoge) aggregatieniveau plaats als de taakstelling. Ambtelijk is aangegeven dat een meer gedetailleerde verantwoording (specificatie naar maatregel en bijbehorende begrotingspost op dienst/sectorniveau) mogelijk is, maar dat dit niet aansluit bij de behoefte van de raad (en niet noodzakelijk voor de beantwoording van de vraag of de beoogde kostenreductie daadwerkelijk is gerealiseerd). Ambtelijk vindt op dienstniveau als onderdeel van de jaarlijkse P&C cyclus wel een meer gedetailleerde sturing plaats op het doorvoeren door de sectormanagers van hun bijdrage aan de taakstelling. Dit vertaalt zich in het opnemen van concrete acties in het jaarlijkse sectorplan.